

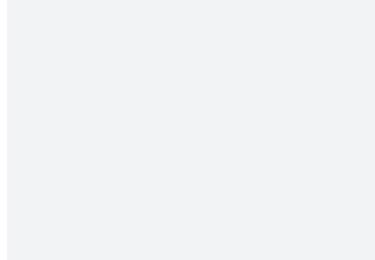
institut alternativa

ŠEST GODINA TUŽILAČKE ISTRAGE U CRNOJ GORI

SARADNJA POLICIJE I TUŽILAŠTVA

Oktobar, 2016

Naziv publikacije:

Šest godina tužilačke istrage u Crnoj Gori

- Saradnja Policije i Tužilaštva -

Izdavač:

Institut alternativa

institut alternativa

Bulevar Džordža Vašingtona, 57, I/20

Podgorica, Crna Gora

Tel/Fax: (+382) 20 268 686

E-mail: info@institut-alternativa.org

Website: www.institut-alternativa.org

Za izdavača:

Stevo Muk, predsjednik Upravnog odbora

Urednik:

Stevo Muk

Autorka:

Dina Bajramspahić

Saradnice na projektu:

Milica Ražnatović, Ana Đurnić,

Aleksandra Vavić, Ivana Bogojević

Dizajn i prelom:

Ana Crnić

Podgorica, oktobar 2016.

Kingdom of the Netherlands

Ovaj analiza urađena je uz podršku Ambasade Kraljevine Holandije. Israživanje je realizovano u okviru projekta „Kako do efikasnijih tužilačkih istraživačkih projekata na Zapadnom Balkanu“, koji Institut alternativa sprovodi u saradnji s Udruženjem tužilaca Srbije.

CIP - Каталогизација у публикацији
Национална библиотека Црне Горе, Цетиње

ISBN 978-9940-533-57-1
COBISS.CG-ID 33784592

SAŽETAK – „ŠEST GODINA TUŽILAČKE ISTRAGE”

Koncept „tužilačke istrage“ uveden je Zakonom o krivičnom postupku, koji stupio je na snagu 26. avgusta 2009. godine. Godinu dana kasnije, 26. avgusta 2010. godine, počela je primjena u postupcima za krivična djela organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina, dok je puna primjena počela 1. septembra 2011. godine¹.

U odnosu na istraživanje na istu temu koje je IA sproveo 2014. godine, kada je nezadovoljstvo tužilačkom istragom i policijskih službenika i sudija bilo izrazito, a stavovi dominantno negativni, većina ispitanika ovoga puta izrazila je stav da je tužilačka istraga mnogo efikasnija od sudske, a saradnja između Policije i Tužilaštva „uglavnom dobra, uz međusobno povjerenje“. Takođe su naveli da su problemi, ukoliko postoje, zastupljeni u manjoj mjeri. Ipak, i dalje je prisutna praksa prebacivanja odgovornosti za nedostatak rezultata u određenim oblastima s jednih na druge. Posebno ostaje otvoreno pitanje ko je odgovoran za neriješene predmete. Ukupni procenat rasvijetljenih krivičnih djela pao je sa 67,8% u 2010. godini na 53,8% u 2015. godini – što je pad od čak 14%. Drugim riječima, polovina učinilaca krivičnih djela ostaje neotkrivena.

Budući da diskusije o problemima u saradnji Policije i Tužilaštva postoje već nekoliko godina, evidentan napredak u saradnji postignut je na nivou hijerarhijski viših tužilaštava. Olakšavajuća okolnost za ova tužilaštva je i što rade na manjem broju predmeta, a to im omogućava da im se više posvete. Međutim, ne treba zaboraviti da su ti predmeti takođe i kompleksniji. Ipak, postoji prostor da hijerarhijski „stariji“ tužioci svoja iskustva i prakse koje su stekli u svakodnevnom radu s Policijom prenesu na mlađe kolege.

Na nivou osnovnih tužilaštava, tužioci i policijski službenici imaju relativno intenzivnu telefonsku komunikaciju, ali nedovoljno neposredne komunikacije, zbog čega često imaju različit pogled na „događaje“ koje ocjenjuju. Te razlike dolaze do izražaja u raznim situacijama: od toga koja je pravna kvalifikacija odgovarajuća za događaj, do toga da li Policija da podnese krivičnu prijavu ili ne – o čemu tužioci u nekim tužilaštvinama imaju presudnu riječ.

Na osnovu zvaničnih izvještaja stiče se utisak da je kriminal u Crnoj Gori u posljednjih deset godina prepolavljen ili da je smanjena proaktivnost Policije u oblasti otkrivanja krivičnih djela. Tako je u odnosu na 2005. godinu, kada je registrovano 9 579 krivičnih djela, u 2015. godini registrovano duplo manje, ili tačno 5 247. Pri tome je posebno zabrinjavajuće što u zvaničnim izvještajima nema informacija koja su to krivična djela suzbijena u odnosu na raniji period.

Uporedo s tim, broj optuženih lica od strane nadležnih tužilaštava u Crnoj Gori takođe je u upadljivom padu: 2008. godine ih je bilo 8 677, a 2015. godine – 3 765, što je skoro pet hiljada manje nego prije uvođenja tužilačke istrage. Pozitivno je što je u postupku sudske kontrole potvrđeno 92,5% optužnica iz nadležnosti osnovnih i viših tužilaštava, i sve optužnice iz nadležnosti Specijalnog državnog tužilaštva. Međutim, ipak je opravdano pitanje da li je u praksi tužilaca zastupljeno mnogo veće okljevanje da se podnese optužni akt u odnosu na praksu iz doba sudske istrage.

¹ / Vacatio legis od godinu, odnosno dvije godine dana, bio je predviđen u cilju efikasnije primjene Zakonika, čiji je cilj bio da se pruži mogućnost svim subjektima krivičnog postupka da se pripreme za primjenu novih zakonskih rješenja, kao i da se u psihološkom smislu stvore uslovi za njihovo bolje prihvatanje

Jedan od značajnijih problema je što tužiocu rukovode radom policije, a nedovoljno poznaju njihove mogućnosti i ograničenja, kao i kriminalističke tehnike. U jednom broju primjera tužiocu su izražavali interesovanje da se aktivnije uključe tokom izviđaja, ali češće prihvataju pasivnu ulogu strane koja u svojoj kancelariji čeka da policija do kraja rasvjetli slučaj i doneše dokaze koje će tužilac zastupati u sudnici. Više tužilaca je istaklo da im je potrebno unapređenje kapaciteta kada su u pitanju znanja za izdavanje naredbi za vještačenje odnosno za preciziranje naredbi za stručno mišljenje s posebnim specifikacijama.

Nezadovoljstvo predstavnika Policije, zbog utiska da su im oduzeta ovlašćenja, manje je nego u ranijem periodu, međutim, još uvijek ne misle da je većina tužilaca, osim ovlašćenja i privilegija, preuzeala i potreban nivo odgovornosti i inicijative da ispunji svoje zadatke. Razlog za njihovo nezadovoljstvo je, takođe, veliki broj predmeta, koji su često na dužem čekanju kod tužilaca „na ocjenu i mišljenje“. U 2015. godini bilo je ukupno 667 predmeta i 115 informacija „na ocjeni i mišljenju“. Po mišljenju većine policijskih službenika, državni tužiocu ne izlaze u dovoljnoj mjeri na mjesta uviđaja, što povremeno doprinosi neefikasnosti.

Jedna od odlika tužilačke istrage na koju su tužiocu najponosniji je trajanje istraga. Tužilačka istraga, čak i u najsloženijim predmetima za teška krivična djela korupcije i organizovanog kriminala, u nadležnosti Specijalnog državnog tužilaštva, trajala je u prosjeku 2 mjeseca i 22 dana. Zanimljivo bi bilo ovaj vremenski period trajanja istraga dopuniti s prosječnim trajanjem izviđaja (periodom od kada je tužilac saznao za neki događaj do donošenja naredbe o sprovođenju istrage), posebno imajući u vidu da za mnoge predmete propraćene u medijima izviđaji traju i više godina.

Prema jedinim dostupnim statističkim podacima o primjeni mjera tajnog nadzora, rezultati koji su postignuti primjenom MTN (zaključno na dan 9. jun 2015. godine) izuzetno su slabi. Konkretno, od 846 prisluškivanih lica, pokrenut je krivični postupak protiv 190 lica, a pravosnažno je osuđeno 19 – što je 2,24 % od ukupnog broja.

I u Tužilaštvu i u Policiji postoji problem neravnomernog radnog opterećenja, to jest velikog opterećenja određenih tužilaca i inspektora, a tolerisanje manjeg angažmana drugih. Zbog toga treba unaprijediti procedure dodjele predmeta, ali i ocjenjivanje i mjerjenje profesionalnog učinka, tako da se naprave objektivne razlike između onih koji rade više i drugih. U centrima bezbjednosti potrebno je obezbijediti prostorije za državne tužioce, kako bi barem pola radnog vremena bili na raspolaganju policijskim službenicima kojima daju instrukcije za postupanje.

Po odobrenju državnog tužioca, a uz prisustvo branioca, ZKP predviđa izuzetak kada policija može saslušati osumnjičenog, pa ovu odredbu treba i primjenjivati kada je to potrebno, što sada u praksi nije zastupljeno.

Niz je mjera i radnji u krivičnom postupku za koje je doprinos građana izuzetno važan, kao što su svjedočenje, pretres, prepoznavanje, itd., u kojima građani neposredno učestvuju – na poziv policije i tužioca ili svojom inicijativom. Međutim, prema mišljenju ispitanika, građanska svijest nije na tom nivou odgovornosti i oni većinom ne osjećaju dužnost da doprinesu pravdi, zbog čega je dokazivanje krivice dodatno otežano, a time i ukupni rezultati Policije i Tužilaštva.

UVOD

ŠTA SMO HTJELI DA ISTRAŽIMO?

U prostoru između nadležnosti dva organa, Uprave policije (u daljem tekstu: Policija), koja je „organ otkrivanja krivičnog djela“, i Državnog tužilaštva (u daljem tekstu: Tužilaštvo) tj. tužioca koji je nadležan za „gonjenje učinilaca krivičnog djela“, nalazi se okvir za saradnju u kojem su policijski službenik i nadležni tužilac međusobno zavisni. U periodu od izvršenja krivičnog djela do podnošenja optužnog akta, ova dva organa imaju intenzivnu komunikaciju i donose brojne odluke o radnjama i mjerama koje će biti preduzete, a od kojih zavisi zadovoljenje pravde.

Budući da prelazak na tužilačku istragu predstavlja najturbulentniju promjenu koju su ova dva organa pretrpjela tokom višedecenijskog perioda reformi, prelazak na novi način rada bio je praćen problemima u navikavanju na novu ulogu i tužilaca i policijskih službenika². S ciljem da pokušamo da damo doprinos rješavanju tih problema, nastojali smo da istražimo praksu: šta su uzroci problema koji se javljaču prilikom saradnje, koje su posljedice, odnosno na koji sve način se manifestuje nedostatak saradnje, o kojem se mnogo govori u javnosti.

Osim toga, zanimalo nas je koje su dobre, a koje loše strane sudske istrage u odnosu na tužilačku istragu i da li su adekvatno (u skladu s kapacitetima i principom pravičnosti) podijeljena ovlašćenja između aktera u postupku (Policija/Tužilaštvo/Sud/advokati).

Dodatno smo prikupili komentare tužilaca i policijskih službenika o primjeni Zakonika o krivičnom postupku (u daljem tekstu: ZKP) i primjere iz prakse o tome kako se sprovode konkretni mehanizmi i instrumenti iz ZKP-a, koje se prepreke javljaju i kako se prevazilaze.

Upravo ti primjeri potvrđuju da je bio neopravdan stav nekih od članova posjeđne Vladine radne grupe za pripremu Zakona o izmjenama i dopunama ZKP-a, koji su smatrali da „problem nesaradnje ne može postojati, jer je zakon jasan i dovoljan, a saradnja je obavezna“³. Nažalost, takav pristup nije doprinio da se problemi riješe.

ŠTA MISLIMO POD “DOBRA SARADNJA”?

Nastojali smo da objasnimo svim sagovornicima koji su obuhvaćeni ovim istraživanjem da pod „dobra saradnja“ Policije i Tužilaštva u ovom istraživanju ne podrazumijevamo odsustvo konflikta i različitih mišljenja, već mislimo na aktivan zajednički rad koji daje rezultate. Tužioci i policijaci koji „imaju prijatnu komunikaciju“, a ne rješavaju predmete – ne sarađuju, u smislu ZKP-a i u kontekstu ove analize.

² / Reforma krivičnoprocesnog zakonodavstva u Crnoj Gori, koja u kontinuitetu teče od 2003. godine, kada je donesen prvi Zakonik o krivičnom postupku Crne Gore (Službeni list RCG br. 71, 2003), još dok je Crna Gora bila u državnoj zajednici Srbije i Crne Gore, pa sve do donošenja novog Zakonika o krivičnom postupku iz 2009. godine (Službeni list CG br. 57, 2009).

³ / Izveštaj sa konsultativnog sastanka povodom Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakonika o krivičnom postupku, održanog 4. juna 2015. godine, dostupan na: <http://www.skupstina.me/zakoni/web/dokumenta/sjednice-radnih-tijela/1047/2653-23-2-15-6-7.PDF>

4 / I to: 1) Odbor za politički sistem, pravosuđe i upravu kada su razmatrani godišnji Izveštaj o radu Državnog tužilaštva i Izveštaj o radu Sudskog savjeta i stanju sudstva (sjednice održane 19. i 20. 7. 2016); 2) Odbor za antikorupciju kada su razmatrani posebni izvještaji Vrhovnog državnog tužilaštva i Specijalnog državnog tužilaštva o radu u prvih šest mjeseci 2016. godine, s posebnim naglaskom na organizovan kriminal i primjenu novih instituta (sjednica održana 21. 7. 2016).

5 / Okrugli sto održan je 27. jula 2016. godine.

Upravno zbog toga što saradnja nije sama sebi cilj, već su joj cilj rezultati, tj. riješeni predmeti, gdje je bilo moguće, pokušali smo da stavove ispitanika dopunimo zvaničnim statističkim podacima iz Izveštaja o radu Državnog tužilaštva i iz Izveštaja o radu Ministarstva unutrašnjih poslova – Uprave policije, zaključno s izvještajima za 2015. godinu.

METODOLOGIJA

Za potrebe ovog istraživanja, predstavnici IA su tokom maja i juna 2016. godine imali razgovore sa 36 sagovornika u 5 crnogorskih gradova iz sva tri regiona (centar, sjever, jug), dominantno s državnim tužiocima i postupajućim policijskim službenicima, rukovodicima tužilaštava i načelnicima centara bezbjednosti, a u manjoj mjeri sa sudijama i predstavnicima lokalnih medija i lokalnih NVO. Svim sagovornicima garantovana je anonimnost i zbog toga će u tekstu biti izbjegnuto svako pominjanje detalja koji bi mogli otkriti identitet sagovornika. Osim ravnomjerne regionalne zastupljenosti, izbor gradova je izvršen i da bi se u istraživanje razvonomjerno uključile različite organizacione jedinice i nivoi u Tužilaštvu i Policiji.

Zahvaljujući povjerenju koje su iskazali sagovornici, 28 razgovora je snimano i transkribovano, a tokom preostalih sastanaka vođene su bilješke, koje su autoru izvještaja poslužile kao smjernice, ali nisu korištene kao citat. U izvještaju su predstavljeni sublimacija glavnih komentara i zaključaka po poglavljima koja prate različite etape krivičnog postupka i primjeri primjene različitih mehanizama koje predviđa ZKP.

Napominjemo, citati u tekstu ne odražavaju stavove Instituta alternativa već služe kao ilustracija mogućih nedoumica i problema u radu nadležnih organa. Citati su navedeni u originalu, dakle u govornom jeziku, uz neznatne korekture.

Cilj ovog istraživanja nije da prikupi metodološki reprezentativne i kvantitativne podatke koji odražavaju mišljenja svih tužilaca ili svih inspektora, već da prikupi što više konkretnih primjera nerazumijevanja između ova dva organa, s ciljem da se daju preporuke za prevazilaženje problema i uspješniji zajednički rad. Dodatno, za potrebe istraživanja, predstavnica IA je u svojstvu posmatrača pratila sjednice skupštinskih radnih tijela na kojima su razmatrani izvještaji od značaja za ovaj rad⁴.

Konačno, komentari, sugestije i izjave učesnika okruglog stola koji nije bio otvoren za javnost, a na kojem je učestvovalo 22 državna tužioca i policijskih službenika, koji su razmotrili radnu verziju ovog izvještaja, takođe su pažljivo analizirani i uključeni u izvještaj⁵.

Istraživanje je sprovedeno u okviru projekta „Kako do efikasnijih tužilačkih istraživačkih taktika na Zapadnom Balkanu“, koji IA sprovodi u saradnji s Udruženjem tužilaca Srbije, a uz podršku Ambasade Kraljevine Holandije.

STAVOVI O KONCEPTU TUŽILAČKE ISTRAGE I SARADNJI

GENERALNI PREGLED

U odnosu na istraživanje na istu temu, koje je IA sproveo 2014. godine, kada je bilo izrazito nezadovoljstvo tužilačkom istragom⁶ i policijskih službenika i sudija, a stavovi dominantno negativni⁷, većina ispitanika je ovoga puta izrazila stav da je tužilačka istraga mnogo efikasnija od sudske, a saradnja između Policije i Tužilaštva „uglavnom dobra, uz međusobno povjerenje“, te su problemi zastupljeni u manjoj mjeri, ukoliko postoje.

Primjeri odgovora predstavnika Policije i dva predstavnika Tužilaštva:

- „Što se tiče saradnje, ja sam ovdje 11 godina, pamtim vrijeme i kad je istražni sudija bio rukovodilac i onda kada smo mi vodili pretkrivični postupak. Funkcioniše ovo solidno, iako su na početku bili problemi. Mi smo njima dosta pomogli, ali to je neka liberalnija saradnja, mi smo u nekom prijateljskom odnosu sa tužiocima“.
- „Saradnja sa Policijom je veoma dobra, imamo konstantnu komunikaciju o svakom događaju.“
- „Tužilačka istraga je pokazala pozitivne stvari, tužilac vodi istragu, komanduje šta će da se pribavi i koji će se dokaz sprovesti. Mi smo ranije imali sudije za istragu, i nismo bili moćni da utičemo kad će se istraga završiti, a kad neće. Sami znate da su istrage trajale godinama. Što se tiče nas i našeg Tužilaštva, nijedna istraga nije trajala duže od 60 dana i to je ono što je najpozitivnije u svemu tome.“

6 / Najznačajnije karakteristike novog krivičnog postupka su prelazak na državno-tužilačku istragu, nepostojanje sudija porotnika, nastojanje da se poboljša položaj oštećenog, uvođenje sporazuma o priznaju krivice, proširenje kruga krivičnih djela na koja se mogu primjeniti mjere tajnog nadzora, uvođenje postupka za privremeno oduzimanje imovinske koristi, kao i finansijske istrage radi proširenog oduzimanja imovine čije zakonito poreklo u krivičnom postupku nije dokazano, a teret dokazivanja prenijet je na okrivljenog.

7 / Analiza dostupna na: <http://institut-alternativa.org/saradnja-policije-i-tuzilastva-price-tuzilaca-policijskih-inspektora-i-sudija/>

8 / Prof. dr Drago Radulović navodi da među teoretičarima, protagonisti sudske istrage kao glavne razloge za takav koncept istrage navode: da je sudska istraga najbolji garant sloboda i prava okrivljenog, sud kao samostalni i nezavisni državni organ je objektivniji od državnog tužioca kao samostalnog, ali ne i nezavisnog državnog organa, da državni tužilac nije pogodan da prikuplja podatke o ličnosti okrivljenog, što je jedan od ciljeva istrage, a osim toga, nema nijednog obavezujućeg međunarodnog akta koji nalaže uvođenje tužilačke istrage. Nasuprot ovom staništu, pobornici tužilačke istrage kao glavne prednosti ističu efikasnost tužilačke istrage nasuprot kabinetskog rada istržnog sudije, smanjenje mogućnosti nepotrebнog ponavljanja dokaza, doprinos tužilačke istrage potpunijoj realizaciji osnovnih krivično-procesnih načela, naročito načela neposrednosti, negativan uticaj sudske istrage na svjedoke, koji se više puta ispituju, usaglašavanje sa savremenim komparativnim krivično procesnim zakonodavstvom i međunarodnim krivičnim pravom i sl.

Manji broj ispitanika imao je ekstreman stav – da sve funkcioniše odlično i da ne postoje nikakvi problemi u radu (stav koji je češće zastupljen među tužiocima) ili da ništa ne funkcioniše i da je tužilačka istraga uzrok svih problema (češće zastupljeno među policijskim službenicima).

Međutim, čak i oni rjeđi među ispitanicima, koji i dalje smatraju da je istraga bila kvalitetnija dok je bila u nadležnosti suda, nisu htjeli precizno da odgovore na pitanje koje su odlike te istrage i koji su mehanizmi iz tog perioda koji ih opredjeljuju za takav stav. Izuzetak su dva ispitanika koja su izjavila da su „sudije za istragu imale više znanja i autoriteta za donošenje odluka od tužilaca“, i da treba razmisliti da „sudija za istragu nadgleda cijeli krivični postupak i da usmjerava rad, jer je potrebna veća kontrola“.⁸

Većina ispitanih policijskih službenika pojasnila je da je policija sa svakom izmjenom zakona gubila ovlašćenja i samostalnost, ali da su se službenici navikli na saradnju s tužiocem.

9 / Na kontrolnom saslušanju u Odboju za pravosuđe, Glavni specijalni tužilac je upoznac javnost sa činjenicom da, iako je više puta od policije traženo, policija nije izvršila naloge Specijalnog tužilaštva u predmetu PGS Agency. Baveći se integritetom policije, IA je tokom 2015. godine ukazao na pad u zaborav ovog predmeta „kupovine besplatnog softvera“ u Policiji, koji je unutrašnja kontrola MUP-a krajem 2012. godine dostavila specijalnoj tužiteljki. Predmet je zasnovan na sumnjama da je firma PGS Policiji, tokom trogodišnje saradnje, uglavnom ugrađivala softvere za policijske sisteme koje su prethodno besplatno skinuli s interneta, a vrhu Policije uredno dostavljali fakture za plaćanje „intelektualnih usluga“. U aprilu 2014. godine Tužilaštvo je kompletну dokumentaciju dostavilo Policiji s nalogom da izvrši, na licu mjesta, poređenje dokumentacije sa softverskim aplikacijama koje su instalirane u policiji i utvrdi da li su ugovorene usluge stvarno izvršene.

10 / Izvor je izlaganje specijalne tužiteljke na okruglom stolu IA na kojem su državni tužoci i policijski službenici razmatrali radnu verziju ovog izveštaja. Istom prilikom su iz Policije objasnili da su dostavu dokumentacije navodno usporavali drugi organi, koji su trebali da izvrše tehničke promjene.

11 / Izveštaj Ministarstva unutrašnjih poslova o radu i stanju upravnih stvari za 2015. godinu, str 40.

Kada je u pitanju saradnja, svi tužiocu su tvrdili da nikada nije bilo primjera da policija otvoreno odbije da postupi, ali da se blage neblagovremenosti prevazi-laze urgencijama. Međutim, primjer koji je poznat javnosti, a koji ipak potvrđuje da otpora u postupanju po nalogu Tužilaštva ipak ima, jeste predmet Specijalnog državnog tužilaštva – PGS. U tom predmetu, do marta 2016. godine i nakon pet urgencija, policija nije ispunila obavezujuće naloge Tužilaštva⁹. Policija je u međuvremenu postupila i predmet je sada u fazi izviđaja.¹⁰

Primjer komentara tužilaca o problemima u saradnji:

- „Nedostaci u saradnji su operativne prirode i nisu posljedica nehtjenja za postupanje po zahtjevu tužioca, već nedostatka kapaciteta, nepravilne organizacije posla, nedovoljnog razumijevanja uloge tužioca, itd.“

Kada je u pitanju lokalni nivo, u jednom od centara bezbjednosti koji je uključen u istraživanje, sagovornici su pokazali istraživačima IA mjesecne izveštaje o radu u kojima uredno vode statistike ispunjenih zamolnica i zahtjeva od tužilaca, sudi-ja i drugih, koji su pokazivali da nema zaostalih zahtjeva. Npr. za 2015. godinu, Policia je postupala po 5 586 (u 2014. godini: 6 592) zahtjeva Tužilaštva i drugih organa, od kojih je realizovano 5 399.¹¹

NOMINALNI ILI STVARNI RUKOVODIOCI?

U javnom diskursu odomaćila se floskula da je „Policija servis Tužilaštva“, među-tim, ko je kome servis i ko ispunjava čije zahtjeve, zavisi od definicije „rukovodi-oča“. U praksi, prema mišljenju brojnih sagovornika, policija je ta koja ima više inicijativa i predloga i koja osmišljava „strategiju“, pa je policija ta koja traži i is-punjava svoje predloge.

- „Znate kako tužilac rukovodi? Ja sam rijetko kad doživio da mi tužilac traži to i to, da bi se otkrilo to i to. Uvijek je policajac taj koji traži i izgubimo ogromno vrijeme dok objašnjavamo zašto to i to tražimo, iako je srazmje-rno i opravdano. A tužiocu naređuju 'postupite u skladu sa zakonom pa nas obavijestite kad se završi'“.
- „Nekako su tužoci nastavili da rade ono kao i ranije, ti njemu dostaviš to i on ono što ima na papiru, znate... Sve se svede na to.“
- „Kada im mi dostavimo krivičnu prijavu po N.N. izvršiocu, poslije izvjesnog vremena dostave pismenô, kao neki njihov dopis da se nastavi postupa-nje, 'dostavili ste nam tu i tu krivičnu prijavu, morate preuzeti sve mjere u radnje u cilju rasvjetljavanja tog krivičnog djela“.

Ipak, policijski službenici, u svakom od gradova obuhvaćenim istraživanjem, istakli su da ima (barem po jedan tužilac) koji razmatra „stare“ predmete i pozove policiju s predlogom ko bi se još mogao saslušati, ili koji podatak bi se mogao zatražiti i ukaže na nešto zaboravljeni ili propušteno i sl., ali je to izuzetak.

- „Bilo je nekad ono pro forme, znači da se šalje dopis nama, pa mi pro forme odgovaramo njima... Ali dešavalо se više puta da tužilac bude vijspren, pogotovo ovi momci mlađi. Znači da on pročita svaki detalj i onda kaže: "Hajde da uradimo ovo, hajde da vidimo ovo vještačenje, hajde da vidimo da bude još ovo, ovaj presjek komunikacije..."
- „Jednom smo imali uvđaj, čovjek koji je izgorio u požaru, morali smo da pješačimo 3 km uzbrdo do mjesta događaja, jer ne može vozilo da priđe. Tužilac je bio sa mnom sve vrijeme, dva puta pješice je išao gore i dolje. On je pravio zapisnik, ponešto mi sugerise, on meni kaže što da radim.“
- „Desilo se jednom da je tužilac sam pozivao svjedoce. Ja sam se iznenadio, ali on to i treba da radi.“

SARADNJA POLICIJE S VIŠIM I SPECIJALnim TUŽILAŠTVOM

Svi ispitanci iz Policije isticali su saradnju s oba Viša tužilaštva kao puno kvalitetniju nego s osnovnim tužilaštвима. Primjer izjave iz Policije:

- „Sa Višim tužilaštvom je saradnja, pa da kažem i odlična. Bilo kakav pređmet da smo radili, za bilo koju aktivnost, oni su nam izlazili u susret i pomagali.“

Iako je istraživanje uključilo mali broj policijskih službenika koji su u prethodnom periodu radili po nalogu isključivo specijalnih tužilaca¹², oni takođe nisu imali prigovora u vezi sa saradnjom sa Specijalnim tužilaštvom i specijalni tužioci su ocijenjeni kao veoma zainteresovani za rad na predmetima.

Međutim, za razliku od problema koji se javljaju na nivou osnovnih tužilaštava, koji su češće „operativni“ i oko svakodnevnih odluka u radu, konflikt između Specijalnog tužilaštvla i vrha menadžmenta Policije je na koncepciskom i na „političkom“ nivou. To potvrđuje izjava Glavnog specijalnog tužioca, koji je rekao da:

- „Menadžment Policije ne može da shvati svoju ulogu i prihvati tužilačku istragu na pravi način“¹³.

Ovome su prethodili mjeseci lošeg odnosa između Policije i Specijalnog tužilaštvla, nemogućnost dogovora oko imenovanja šefa specijalnog policijskog odjeljenja i izbora članova policijskog odjeljenja, što je kulminiralo saopštenjem za javnost Uprave policije u kojem se, između ostalog, navodi da:

- „Ovakve paušalne i ishitrene odluke Specijalnog tužilaštvla, da se Medojević i Terzić liše slobode i zadrže bez ijednog ponuđenog dokaza da su pripadnici organizovane kriminalne grupe, očigledno su imale namjeru da se slučaj nestanka pisama, u sprezi sa pojedinim neraspoređenim službenicima policije, iskoristi za pokušaj diskreditacije Uprave policije i njenog menadžmenta.“¹⁴

12 / Prije i tokom višemjesečnog perioda formiranja specijalnog policijskog odjeljenja.

13 / Tokom saslušanja u Odboru za antikorupciju, održanog 21. 7. 2016. godine.

14 / Saopštenje Policije: „U policiji nema pripadnika organizovane kriminalne grupe policijski službenici zadržani bez ijednog prezentovanog dokaza“, u cijelini dostupno na: <http://www.mup.gov.me/upravapolice/vijesti/158234/U-policiji-nema-pripadnika-organizovane-kriminalne-grupe-policijski-službenici-zadržani-bez-ijednog-prezentovanog-dokaza.html>

15 / "U izvještaju Vijeća za nacionalnu bezbjednost državni vrh izrazio nezadovoljstvo zbog samostalnosti u radu vrhovnog i specijalnog tužioca", DN Dan, 28. 5. 2016. godine. Dostupno na: <http://www.dan.co.me/?nivo=3&rubrika=vijest%20odana&datum=2016-05-28&clanak=548227>

16 / Kontrolno saslušanje predsjednika Vijeća za nacionalnu bezbjednost Mila Đukanovića, koordinatora Biroa za operativnu koordinaciju službi bezbjednosti Duška Markovića, Vrhovnog državnog tužioca Ivice Stankovića i Glavnog specijalnog tužioca Milivoja Katnića povodom ocjena i stavova Vijeća za nacionalnu bezbjednost sađenih u Izvještaju Vijeća sa sjednice održane 13. 4. 2016. godine.

17 / Detaljnije u podpoglavlju Ovlašćenja i radnje policije u izviđaju

18 / Krivične prijave po nepoznatim izvršiocima, Izvještaj o radu Državnog tužilaštva za 2015. godinu, str. 156.

Uporedo s tim, prema pisanju medija, bivši direktor Policije, a sadašnji sekretar Vijeća za nacionalnu bezbjednost, Veselin Veljović, u izvještaju o radu Vijeća koji je podnesen Skupštini, a koji je dokument pod oznakom „tajno”, naveo je da je „Vijeće jednoglasno donijelo odluku da se od Vlade traži iniciranje izmjena više odredbi ZKP-a kako bi smanjili ovlašćenja vrhovnom i specijalnom tužiociu”. Između ostalog, u izvještaju navodno piše i da je tužilaštvo glavni kočničar reformi, da se tužioci ponašaju kao četvrta grana vlasti, zbog čega bi trebalo promijeniti zakon.¹⁵

Snežana Jonica, zamjenica predsjednika Odbora za bezbjednost i odbranu iz redova opozicije, koja je po tom osnovu i članica Vijeća, istakla je da ocjene u pomenutom izvještaju ne proizilaze iz rasprava sa sjednicama Vijeća, već su to stavovi sekretara. Budući da izvještaj nije dostupan, ne može se ocijeniti da li su ocjene motivisane problemima u efikasnosti ili nečim drugim. U oba slučaja, izvještaj je javni izraz da u Policiji postoje lica nezadovoljna proaktivnim odnosom Specijalnog tužilaštva prema svojim zakonskim obavezama. O svemu navedenom je trebalo biti održano kontrolno saslušanje u skupštinskom Odboru za bezbjednost i odbranu 29. jula 2016. godine¹⁶, međutim, do 2. oktobra ove godine nije realizovano.

MODEL TUŽILAČKE ISTRAGE: KO JE ZA ŠTA ODGOVORAN?

I dalje je prisutna nejasnoća oko toga čija krivica su nerasvijetljeni slučajevi, a postoji tendencija prebacivanja odgovornosti s jedne na drugu stranu. Primjer za to je sljedeće pitanje: kada se desi ubistvo i već je otkriveno tijelo, a time i krivično djelo, što je osnovna nadležnost policije (član 44, stav 3 ZKP), čija je odgovornost sljedeći korak odnosno otkrivanje ubice? Većina tužilaca, koji su ispitani, odgovorila je da je to odgovornost policije. Za mnoge policijske službenike odgovornost snose rukovodioci istragom, „a na njima je da ispune sve što tužilac od njih traži da preduzmu“. Mnogi tužioci su takođe odgovorili da je odgovornost „zajednička“.

Primjer ubistva je jednostavan, jer je „otkrićem“ tijela otkriveno krivično djelo, a takva je većina dnevnih događaja i predmeta koje su prijavili povrijeđeni ili oštećeni. Veće poteškoće se javljaju u otkrivanju „sakrivenih“ krivičnih djela, kao što su sve vrste prevara i zloupotreba, krijumčarenje, korupcija, itd. – što je nesumnjiva odgovornost policije i gdje postoji ogroman prostor za unapređenje¹⁷.

Međutim, mnogi tužioci su kao zajedničku odgovornost naveli ono u čemu su bili zajedno i manje uspješni. U izvještaju o radu Državnog tužilaštva navodi se da je:

- „Uz prijave iz ranijeg perioda, na kraju 2015. godine ostalo 9.623 krivičnih prijava po nepoznatim učiniocima, od čega kod viših državnih tužilaštava 310. I dalje je u odnosu na ukupan kriminalitet u izvještajnoj godini, još uvijek visok procenat neotkrivenih učinilaca krivičnih djela.“¹⁸

Statistika Uprave policije pokazuje da je procenat rasvijetljenosti za krivična djela koja se gone po službenoj dužnosti u padu, te da je u 2015. polovina krivičnih djela ostala nerasvijetljena¹⁹:

	2010. ²⁰	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Rasvijetljenost %	67,8%	64,7%	64,8%	64,4%	56,4%	53,8%

DA LI POSTOJI VEZA IZMEĐU RUKOVODENJA I PROCENTA RASVIJETLJENOSTI?

Iako tužiocu sebe doživljavaju kao rukovodioca, policiju najčešće doživljavaju kao potpuno odgovornu za otkrivanje počinilaca i prikupljanje svih potrebnih dokaza, koje bi kasnije zastupali pred sudom, čime tužiocu sebe postavljaju u pasivnu ulogu onog koji čeka. Drugim riječima, tužiocima je još uvijek bliža uloga koju tradicionalno imaju u sudnici, a nisu u potpunosti prihvatali svoju „istražnu“ ulogu, pa se rukovođenje najviše odnosi na telefonsko i drugo odobravanje predloga policije. Međutim, i za predmete u kojima je počinilac poznat, više policijskih službenika je dalo komentar:

- „Moraju da budu brži, dinamičniji, da donose odluke, predlažu koga saslušati, gdje otići, šta uraditi. U mom iskustvu za ovih šest godina, policija preuzima sve iz svoje nadležnosti po članu 257, sve moguće radnje, a čak policija inicira i određene radnje koje treba da inicira tužilac. Tužilac zapriliđuje i saopštenje i poklopi slušalicu, žargonski rečeno.“
- „Mnogo veće treba da bude njihovo angažovanje do podnošenja krivične prijave. Mi kad podnesemo krivičnu prijavu, takoreći je Policija završila svoj posao. Može, normalno, i nakon toga da tužilac traži da mi dođemo do nekih novih saznanja, pa da se radi na tom predmetu. Ali prilikom podnošenja prijave, u 90% slučajeva, 90% je završeno, što se tiče policijskog posla.“

Na pitanje o velikom broju odbačaja po osnovu zastare, jedan tužilac je pojasnio svoje mišljenje o tome ko je odgovoran za rasvjetljavanje slučajeva, odnosno otkrivanje počinilaca:

- „Vjerovatno tu ulaze prijave protiv N.N. lica koje policija otkriva, i ako ne otkriju u roku od 3 godine, oni se brišu.“

Iako rukovode i izviđajem, u praksi se teret odgovornosti prebacuje na tužioca tek podnošenjem krivične prijave, kada tužilac ocjenjuje da li navodi u krivičnoj prijavi i prilozi uz krivičnu prijavu ukazuju da postoji osnovana sumnja da je osuđeni učinio krivično djelo koje mu se stavlja na teret te donosi naredbu o sprovođenju istrage. Ako nema dovoljno informacija da odluči, tužilac može sam, ili posredstvom drugih organa, prikupiti potrebna obavještenja²¹.

19 / Izvještaj Ministarstva unutrašnjih poslova o radu i stanju u upravnim oblastima za 2015. godinu, str. 38.

20 / Godina početka primjene tužilačke istrage.

21 / Član 271 ZKP-a, Odbacivanje i dopuna krivične prijave

„24 SATA” KRIVIČNOG POSTUPKA I SARADNJE POLICIJE I TUŽILAŠTVA

OVLAŠĆENJA I RADNJE POLICIJE U IZVIĐAJU

Zanimljivo je da intervjuisani tužioci nisu bili previše kritički nastrojeni prema Policiji kada je u pitanju ocjena o tome da li su zadovoljni u kojoj mjeri policija otkriva krivična djela, kao ni šta misle o kvalitetu operativnog rada policije. Više tužilaca je reklo da je „to njihovo”²².

Predstavnici Policije su otvoreno istakli da postoji prostor za unapređenje, počevši od toga da je podzakonski akt, Uputstvo, koje uređuje „operativni rad” iz 1991. godine. Dalje, jedan od policijskih službenika je objasnio da budući da član 257 ZKP, koji uređuje ovlašćenja i radnje policije u izviđaju, kaže da je „policija dužna da obavijesti državnog tužioca (da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo) i samoinicijativno ili po zahtjevu državnog tužioca preduzme potrebne mjere”, pa se u manjem broju slučajeva dešava se da policijski službenici:

- « ... Namjerno čekaju da im tužilac kaže šta da rade, a tužilac čeka da se njemu kaže. Zbog male plate, on prepusta to tužiocu koji je dobro plaćen. A taj tužilac ne zna da ga usmjeri, on pokušava da šefuje policiji i pogrešno ga usmjerava. Obično to lošije znanje imaju tužioci u ODT-u, obično su to bili do juče saradnici, više su to ljudi koji su se bavili papirologijom, a ne praksom. Policajac mora sam da zna da inicira da se izvrši pregled vozila, kad da oduzme dokumentaciju, tako će da otkrije djelo, ne može da čeka tužioca da mu to kaže.”

Primjera radi, Policija je u 2015. godini pregledala 1490 vozila i 1099 upravnih dokumenata, dok je u 2010. godini bilo pregledano 2447 vozila i 2300 dokumenata – međutim, nema dostupnih podataka o rezultatima ovih provjera i u kojoj mjeri su bile cijelishodne²³.

Jedan od tužilaca kaže:

- „Apostofira se stalno ta navodna nesamostalnost policije i gubitak ovlašćenja. Meni je žao što policijski službenici tako misle. Ne vidim osnov za rezonovanje „mi ne možemo ništa bez tužioca”, a takvih je stvarno mišljenja u praksi dosta. I stranke nam dolaze u Tužilaštvo da se interesuju za svoje predmete, oštećeni, i kažu da su im u Policiji rekli da ne mogu ništa bez tužioca.”

Rezultat izviđajnih radnji Policije u saradnji s Tužilaštvom odražava se na nivo kriminaliteta. Iako je teško izmjeriti da li je razlog smanjenje kriminalnih aktivnosti u društvu ili smanjena proaktivnost Policije, činjenica je da se iz godine u godinu smanjuje broj krivičnih prijava i registrovanih krivičnih djela. Tako je u

22 / U značenju: to je njihov posao, njihova odgovornost. – Pojašnjenje autora.

23 / Izvor. Izvještaj o radu MUP-a i Uprave policije za 2015. godinu..

odnosu na 2005. godinu, kada je registrovano 9 579 krivičnih djela, u 2015. godini registrovano duplo manje, ili tačno 5 247²⁴. Pri tome je posebno zabrinjavajuće što u zvaničnim izveštajima nema informacija koja su to krivična djela suzbijena u odnosu na raniji period.

Broj registrovanih krivičnih djela u Crnoj Gori (2005-2015):

2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010. ²⁵	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
9579	9564	9258	8277	8101	6994	6147	5827	5899	5701	5247

Ipak, treba uzeti u obzir da, u odnosu na 2005. godinu, danas tužioci imaju daleko veći uticaj na rezultate policije u ovom dijelu, jer od tužilaca zavisi da li će i kada događaj biti kvalifikovan kao krivično djelo.

Izveštaj o radu MUP-a – Uprave policije za 2015. godinu:

„Nastavljen je trend smanjenja broja registrovanih krivičnih djela koja se gone po službenoj dužnosti izražen posljednjih godina. Stopa kriminaliteta u Crnoj Gori (broj krivičnih djela na 1000 stanovnika), u odnosu na krivična djela koja se gone po službenoj dužnosti koja registruje Uprava policije, iznosi 8,5 (u 2014. godini bila je 9,1). Povećanje obima kriminala, po centrima bezbjednosti, registruje se u Baru (16,2%) i Beranama (7,2%). Od ukupnog broja krivičnih djela – 5.247, po nepoznatom izvršiocu registrovano je 2.636 (2.665) krivičnih djela, od kojih je rasvijetljeno 1.419 (1.502) krivičnih djela.”²⁶

Međutim, ključna rečenica je navedena u fusnoti ispod ovog teksta, i glasi: „Obim-stopa kriminala (8,5) bila bi značajno veća (16,5) ako se u obzir uzmu krivična djela koja se gone po privatnoj tužbi i djela koja tužilac nije kvalifikovao (5.012), a koja policija registruje u “Pomoćni upisnik”.²⁷ Veoma je zabrinjavajuće što je broj privatnih tužbi i djela koje tužilac nije kvalifikovao gotovo identičan gođišnjem broju krivičnih djela (5 012 – 5 247), jer se postavlja pitanje da li tužioci prepuštaju građanima da nastavljaju s postupkom pred sudom.

PRAVNA KVALIFIKACIJA

Iako su državni tužioci nesumnjivo nadležni da daju pravnu kvalifikaciju o kojem se krivičnom djelu radi, ovo je jedno od pitanja za koje su policijski službenici zainteresovani i gdje se povremeno javljaju razlike u mišljenjima. O međusobnoj zavisnosti u radu između tužioca i policijskog službenika slikovito govore komentari ispitanika:

- „Tužilac kvalificuje ne događaj nego priču policajca. Tu je ključno povjerenje i saradnja.”
- „Kvalifikacije, to je radna komunikacija, ja kažem jedno, tužilac kaže drugo... Ali na kraju krajeva, njegova je zadnja, on odlučuje.”

24 / Za detaljan pregled kretanja kriminaliteta, pogledati Prilog 1 na kraju analize.

25 / Godina od kada se primjenjuje novi koncept tužilačke istrage.

26 / Obim kriminala u Crnoj Gori je veći od prikazanog broja krivičnih djela koja se gone po službenoj dužnosti, jer krivična djela koja građani, pravna lica i drugi prijavljaju neposredno tužiocu ne ulaze u evidencije Policije.

27 / Izveštaj Ministarstva unutrašnjih poslova o radu i stanju u upravnim oblastima za 2015. godinu, str. 13.

• • •

- „Da, tu se javlju problemi. U jednom gradu ne komuniciraju kao mi telefonom, nego pismenô naprave, pa onda šalju faksom, pa onda tužilac nije isto pismenô o kvalifikaciji.“
- „U konkretnim situacijama ima par predmeta gdje materijalnih dokaza nemamo možda dovoljno, ali imamo izvedene dokaze i ozbiljne sumnje da je određeno lice izvršilo krivično djelo. U takvim situacijama spremnost Tužilaštva nije da pokrene istragu nego se taj predmet nalazi u fazi izviđaja i na inicijativu policijskih službenika da podnesu prijavu, tužilac jednostavno kaže da se nisu stekli osnovi sumnje za podnošenje prijave. Već u takvim fazama tužilac nalaže da se pokrenu prijave protiv N.N. lica, kontradiktorno našem ambijentu i našem radu! Ja ne bih sebi dozvolio da sebi napravim probleme u radu i procentu neravjetljenosti kada je situacija jasna i očigledna, kada imamo više izvedenih dokaza koji ukazuju na osnov sumnje. Oni ne traže osnov sumnje nego sve moguće materijalne dokaze. Faza istrage nedostaje, znači preskoči se. Izviđajni postupak je određeno prikupljanje obavještenja i dokaza, ali nam nedostaje istraga“.

Na pitanje o ogromnom broju zapaljenih vozila koja čekaju na pravnu kvalifikaciju, čak i kada postoji video snimak, neki od odgovora bili su:

- „Ako zapalite bogatom čovjeku auto, krivično djelo je, ako ne (bogatom), nije. Ako vrijednost prelazi 3 000 EUR štete, onda je to krivično djelo, onda tužilac djeluje po službenoj dužnosti, a ako je manje, onda ide privatna tužba, koju građanin pokreće kod suda. Ali, kako ćemo otkriti počinioce ako su maskirani, a nema drugih tragova? Tužilac neće kvalifikovati dok se u Forenzičkom centru ne izvrši vještačenje i onda se čeka.“
- „Tu se gubi onaj dio istrage koji je bio ranije kod sudije, tačnije donošenje rješenja oko sprovođenja istrage. Sad navodim primjer, u situacijama kad je bilo istražnog sudije, mi podnesemo krivičnu prijavu, pa se onda moraju raditi neka dodatna vještačenja, pa tek onda ide podizanje optužnice i optužnog predloga. A sad imamo direktno izviđajni postupak, neće ni tužilac podići optužnicu dok ne bude sto posto siguran da će mu proći ta optužnica. Imamo taj protok vremena, malo duži od samog događaja do kvalifikacije krivičnog djela.“
- „Imamo to u praksi. A to su obično krivična djela kad su u pitanju požari, eksplozije, havarije, i u Podgorici i u primorskim gradovima... Upravo na tim krivčnim djelima se dešavalо da izvršiocи priznaju i onda tužilac zbog vrijednosti, ovoga, onoga, kvalificuje krivično djelo koje se goni po privatnoj tužbi i neće da sasluša lice, bukvально, jer se njega ne tiče. Tu stavi Policiju u mat poziciju, da ne možemo ni da procesuiramo ni djelo ni izvršioča ni ništa, a oštećena strana se žali što Policija ne preduzima ništa. Kad počinioći vide da mi ništa ne preduzimamo, naravno da vrše takva krivična djela.“

Više policijskih službenika je potvrdilo da do prikupljanja svih dokaza, kvalifikacije djela i često identifikacije počinjoca, tužilac zadržava podnošenje prijave. Više tužilaca je o tome imalo rigorozan stav i istaklo da je potpuno neprihvatljivo da Policija podnosi krivičnu prijavu dok tužilac koji rukovodi izviđajem ne odobri:

- „Bez dozvole tužioca ne smije ništa da dođe u Tužilaštvo, pa ni krivična prijava“.

Predstavnik Policije kaže:

- „Kao i policiju, tako i sve državne organe i bilo kojeg građanina, zakon uopšte ne sputava da ne podnesemo krivičnu prijavu. Međutim, kad se podnese krivična prijava bez odobrenja tužilaštva, e onda tek nastaje sukob zašto je podnjeto, zašto nije ovo-ono... A dešava se i da bez podnijete krivične prijave, kad im se dostave određeni spisi, da se oni, uslovno rečeno, „naljute“ jer im se to zavodi u njihove knjige, KRT i KTN kako oni to već zavode, da oni duže te predmete i dužni su da sprovedu postupak.“
- „Ali mi kad nesporno iscrpimo sve mogućnosti, apsolutno sve, mi mimo toga više ne možemo ništa da uradimo, sem da podnesemo prijavu. Tužilac je taj koji treba da naloži šta je to po njemu još dodatno što bi moglo da se uradi. Tužilac treba i u istrazi nešto da uradi, to je njegova obaveza, oni bi možda i postupali da mi već nismo sve sproveli.“

S tim u vezi je jedna od odlika tužilačke istrage na koju su tužaci najponosniji, a to je trajanje istraga²⁸. „Tužilačka istraga, čak i u najsloženijim predmetima za teška krivična djela korupcije i organizovanog kriminala u nadležnosti Specijalnog državnog tužilaštva trajala je u prosjeku 2 mjeseca i 22 dana.“²⁹ Ipak, zanimljivo bi bilo ovaj vremenski period trajanja istraga dopuniti s prosječnim trajanjem izviđaja (periodom od kada je tužilac saznao za neki događaj do donošenja naredbe o sproveđenju istrage), posebno imajući u vidu da za mnoge predmete propaćene u medijima izviđaji traju i više godina.

PREDMETI NA „OCJENU I MIŠLJENJE“

Broj predmeta koje Policija dostavlja Tužilaštvu na „ocjenu i mišljenje“ nije zanesljiv. Međutim, u izveštaju o radu Državnog tužilaštva nema informacija o kvalitetu ovih predmeta ni ishodu, pa nije jasno koliko od ovih predmeta je za ishod imalo krivičnu prijavu, a koliko je odbačeno.

2015.	667 predmeta i 115 informacija
2014.	614 predmeta i 104 informacije
2013.	626 predmeta i 127 informacija
2012.	654 predmeta i 42 informacije

Više policijskih službenika je takođe istaklo da su više puta morali da upute urgenciju da bi dobili izjašnjenje od tužilaca o ovim predmetima. Nekoliko kome-

28 / "U 2015. godini državni tužaci donijeli su naredbe o sprovođenju istrage protiv 538 lica (u 2014. godini 654 lica), od čega u nadležnosti viših državnih tužilaštava 210 lica, a u nadležnosti osnovnih državnih tužilaštava protiv 328 lica. Ovi podaci pokazuju da je u nadležnosti osnovnih državnih tužilaštava veoma visoko učešće optuženja na osnovu rezultata prethodnog izviđaja, bez potrebe sprovođenja istrage. Uz istrage koje su ostale neriješene iz ranijeg perioda, kojih je bilo protiv 256 lica, državni tužaci imali su u radu ukupno istraga protiv 794 lica. Ostalo je neriješenih istraga protiv 184 lica na kraju 2015. godine. Nakon završene istrage, postupak je obustavljen protiv 62 lica. Od ovog broja, u nadležnosti osnovnih državnih tužilaštava obustavljena je istraga protiv 47 lica, a u nadležnosti viših državnih tužilaštava protiv 15 lica."

29 / Izveštaj o radu Državnog tužilaštva, str. 230

ntara policijskih službenika o praksi da se predmeti podnose „na ocjenu i mišljenje“ prije podnošenja krivične prijave:

- „Predmet Automoto Budva, na tome je policija radila godinama, i sad odjednom specijalni tužilac vodi slučaj i on uzima sve zasluge. A onaj službenik koji je radio na tom slučaju ne dobija nikakve zasluge, on nema više motivacije za dalji rad. Razvodni se to na „ocjenu i mišljenje“ i pu-pike, od toga nema ništa. Reći će „ko vam brani“ (da podnesete prijavu, dopuna autora). Samo ovo, onog momenta kada policajac procijeni da ima dovoljno elemenata za krivičnu prijavu, bez obzira na ocjenu tužioca, policajac mora da podnese krivičnu prijavu.“
- „Kad je u pitanju podnošenje krivične prijave, znate, e tu dođe ponekad malo do nesuglasica. Da li je treba podnijeti ili ne? U dosta slučajeva smo mi mišljenja da bi u nekim predmetima trebalo podnijeti krivičnu prijavu, pa da tužilac malo radi... Jer pazite, ako mi čekamo previše, i ako stoji taj predmet tu, a već ima nekih dokaza, neke osnove sumnje, čekajući ne možemo nekad ni da dobijemo više. Više će se dobiti kod tužioca. Tužilac bi mogao saslušanjem drugih lica, predlogom drugih mjera, da se dođe do toga da se podigne ta optužnica.“
- „Kad mi smatramo da ima dovoljno dokaza za podnošenje krivične prijave, mi podnosimo krivičnu prijavu, ali u najvećem broju slučajeva to je puštanje krivične prijave po nalogu tužioca.“
- „Ako sam siguran da ima elemenata krivičnog djela, ja sam dužan i oštetećenog da pozovem da mu kažem da ima elemenata krivičnog djela i upućujem ga na tužioca.“

Jedan od ispitanika je naveo da prolongiranje podnošenja krivične prijave od strane tužilaca ima veze i sa zakonskom obavezom da donesu odluku o prijavi najkasnije u toku od tri mjeseca od dana prijema predmeta (član 256a, stav 1), izuzetno, u roku od šest mjeseci, a u skraćenom postupku u roku od mjesec dana. Jedan od službenika navodi:

- „lako se i predmeti na ‘ocjenu i mišljenje’ zavode u Pomoćni upisnik kod Tužilaštva i oni moraju donijeti odluku, opet to nije isto, manje ih obavezuje.“

Tužioci ipak smatraju da su prigovori policije neopravdani:

- „Neću ih nazvati primjedbama, jer nije Policija tu da nadgleda rad Tužilaštva. Recimo, čini mi se da Policija ne može da prihvati da je tužilac taj koji je odgovoran za postupak, ako se nešto desi, prstom će pokazivati na Tužilaštvo, ne na Policiju.“
- „Policija je samostalan organ, nismo im mi šefovi. Njihovi nadređeni treba da odgovaraju ako im službenici podnose razne neargumentovane zahtjeve umjesto što negoduju.“

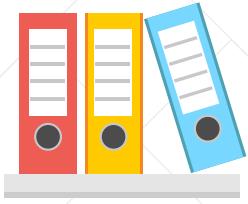
ODBAČAJI PRIJAVA POLICIJE I „PRIVATNA” TUŽBA

Iako tužioци upravljaju policijskim službenicima u fazi do podnošenja krivične prijave i iako se, prema riječima policijskih službenika, krivične prijave podnose protivno riječi tužioca samo izuzetno i pod rizikom da dođe do konflikta, i dalje je prisutan značajan broj odbačaja krivičnih prijava Policije – npr. u 2015. godini 581³⁰, od toga³¹:

- 178 zbog zastarjelosti gonjenja,
- 113 jer se ne radi o krivičnom djelu,
- 97 jer ne postoji osnovana sumnja da je počinjeno krivično djelo,
- 5 jer se krivično djelo goni po privatnoj službi,
- 188 zbog drugih okolnosti koje isključuju krivično gonjenje.

Navedenim odbačajima bilo je obuhvaćeno 351 lice, zbog sumnji Policije da su počinili 605 krivičnih djela. U izvještaju MUP-a nema informacija da li je Policija podnosila prigovore na odbačaje i koje su eventualne odluke hijerarhijski viših tužilaštava po tom osnovu.

Državno tužilaštvo takođe ne izvještava o privatnim tužbama koje su važan indikator rada Tužilaštva – iako je jedan broj prijava odbačen iz objektivnih razloga, npr. jer se ne gone po službenoj dužnosti, jedan broj predmeta se takođe odbacuje zbog navodnog nedostatka dokaza ili subjektivne ocjene tužioca da se ne radi o krivičnom djelu, da bi kasnije isti predmet imao za ishod osuđujuću odluku suda.

ODLIV PREDMETA U TUŽILAŠTVU PO OSNOVU ODBAČAJA USLJED ZASTARE

Policija je informisana da je u 2015. godini odbačena 581 krivična prijava, koju su oni podnjeli. Međutim, ukupan broj odbačenih prijava u toj godini, prema izvještaju Državnog tužilaštva, bio je 1 408, protiv 3 038 lica. Posebno je zabrinjavajuće da je, od tog broje, 1 365 krivičnih prijava odbačeno zbog zastarjelosti krivičnog gonjenja³².

U 2014. godini odbačeno je 1 457 krivičnih prijava protiv 3 133 lica, od čega uslijed zastarjelosti krivičnog gonjenja 1 414 krivičnih prijava.³³

Niti u jednom od dva izvještaja ne navodi se ko je odgovoran za zastarijevanje gonjenja preko 3000 lica godišnje. Jedan tužilac je pojasnio da su N.N. predmeti odgovornost samo Policije:

- „Vjerovatno tu ulaze prijave protiv N.N. lica koja policija otkriva i, ako ih ne otkriju u roku od 3 godine, oni se brišu.”

30 / O kojima je Tužilaštvo obavijestilo Policiju.

31 / Izvještaj MUP-a o radu i stanju u upravnim oblastima, str 39.

32 / „Najveći broj krivičnih prijava odbačen je u odnosu na učinioce krivičnih djela protiv imovine, krivičnih djela protiv službene dužnosti, krivičnih djela protiv bezbjednosti javnog saobraćaja, krivičnih djela protiv sloboda i prava čovjeka i građanina, krivičnih djela protiv životne sredine i krivičnih djela protiv pravnog saobraćaja.“

33 / „Najveći broj krivičnih prijava odbačen je u odnosu na učinioce krivičnih djela protiv imovine, krivičnih djela protiv službene dužnosti, krivičnih djela protiv bezbjednosti javnog saobraćaja, krivičnih djela protiv sloboda i prava čovjeka i građanina, krivičnih djela protiv državnih organa, krivičnih djela protiv polne slobode i krivičnih djela protiv pravnog saobraćaja.“

Iako se u najvećem broju vjerovatno radi o zastarjelosti prijava za koje počinilac nije otkriven, izvještaji ne daju informaciju o kojim prijavama je riječ niti daju strukturu krivičnih djela koja zastarijevaju u ovakom velikom obimu.

Komentarišući visok broj odbačaja, jedan od tužilaca je rekao:

- „Baš je to velik broj. Znate kako, upravo da ne bismo dolazili u situaciju da odbacujemo krivične prijave, zato mi negdje idemo polagano i ciljano, gdje nije nešto hitno i urgentno, idemo s tim da se dobro ocijeni i procijeni da li će se podnijeti prijava, jer nijednom tužiocu ne imponuje da se odbaci krivična prijava.“

OPTUŽNI AKTI – OPTUŽNICE I OPTUŽNI PREDLOZI

O radu tužilaštava, a posebno osnovnih tužilaštava, govori i i podatak iz Izvještaja o radu sudova u 2015. godini, u kojem se navodi da je „kod osnovnih sudova primjećen veći priliv parničnih predmeta u odnosu na prethodnu godinu za 5,88%, kao i manji priliv krivičnih predmeta za 17,10%.³⁴ Pri tome napominjemo da se radi o godini kada primjena novih instituta još uvijek nije bila dobila zamah.

S tim u vezi, sudije s kojima smo razgovarali napominju da je priliv predmeta drastično manji u odnosu na raniji period, ali takođe smatraju pozitivnim mogućnosti za alternativno rješavanje postupaka. Jedan od sudija je rekao da smatra da je postoje dva razloga za značajno smanjenje krivičnih predmeta i to:

- „... Da su se zbog statistike tužiocu uplašili za svoj položaj pa manje optužuju, ali i da rade savjesnije i da se optužuje kvalitetnije, a posebno optužni predlozi od kada je uvedena mogućnost da i njih vratimo na doradu. Ranije nisu završavali ništa, nisu saslušavali oštećene.“

Kao rezultat straha tužilaca ili ne, u postupku sudske kontrole optužnica iz nadležnosti osnovnih i viših državnih tužilaštava potvrđeno je 92,52%, dok su sve optužnice iz nadležnosti Specijalnog državnog tužilaštva potvrđene u postupku sudske kontrole.³⁵ Međutim, iako je procenat „prohodnosti“ optužnica visok, broj optuženih lica je u upadljivom padu (za detaljne podatke vidjeti: Prilog 2 na kraju analize):

Broj optuženih učinilaca krivičnih djela:

2015.	2014.	2013.	2012.	2011.	2010. ³⁶	2009.	2008.	2007.	2005.
3765	4304	4598	5554	2249	2923	7255	8677	7688	8478

34 / Godišnji izvještaj o radu Sudskog savjeta i ukupnom stanju u sudstvu za 2015. godinu, str. 50.

35 / U 2014. godini: 96,04 %, u 2013. godini: 96,00 %, u 2012. godini: 95,06 % potvrđenih optužnica.

36 / Godina od kada se primjenjuje novi koncept tužilačke istrage.

Pri tome argument ne može biti da je pad optuženja posljedica primjene novih instrumenata za rješavanje postupaka, jer se isti još uvjek ne primjenjuju u tako velikom obimu. Npr., u 2015. godini, primjenom instituta odloženog krivičnog gonjenja, državni tužioци riješili su 487 krivičnih predmeta u Tužilaštvu, što je 16,03% od ukupnog broja odbačaja, sproveđi postupak poravnjanja s osumnjičenim, uz uslov ispunjavanja zakonom propisanih obaveza. U istoj godini, državni tužioci u osnovnim i višim državnim tužilaštвima zaključili su 53 (u 2014. godini 15) sporazuma o priznanju krivice.

Sudije takođe ističu da je pozitivno što je broj oslobođajućih odluka u vidnom padu:

- „Kod mene je ranije bilo 30–40%, a sada nema više ni 10%“.

Preciznije, po optuženjima Državnog tužilaštva, osuđujućom presudom je u 2015. godini riješeno 89,42% optuženja, oslobođajućom 7,69% i odbijajućom presudom 2,87% optuženja.³⁷

Drugi sudija je podsjetio da su „problem svjedoci koji nisu tu u vrijeme suđenja, posebno turisti i dijaspora, i da tužioци treba više da koriste institut koji omogućava sudiji za istragu da saslušava“.

Policjski službenici, kao što je ranije već navedeno, imali su prigovore da tužioци previše okljevaju da podnesu optužni akt, ali i da nakon podnošenja krivične prijave sami ne preuzimaju previše aktivnosti:

- „Optužnice su copy-paste krivična prijava.“

S druge strane, tužioци traže da se uvede zakonska mogućnost žalbe na vraćeni optužni predlog od suda. Više ispitanih tužilaca istaklo je da „sudovi vraćaju spise i kada nije saslušan neko ko nije ni od kakvog značaja za predmet“.

Više ispitanika iz različitih kategorija saopštilo je da tužioци ne prikupljaju i ne iznose dokaze koji su u korist odbrane, iako je to njihova dužnost. Pri tome je jedan tužilac u Nikšiću u više razgovora pohvaljen kao izuzetak.

Konačno su i tužioци i policijski službenici imali prigovore na isuviše blagu kaznenu politiku sudova:

- „Ovdje se petarda baci, odmah se diže alarm s izjavama u medijima kako je haos, a policija ništa ne radi. Mediji treba da otvore sajt suda da pročitaju optužnice pa da pišu o presudama, ne samo da krive policiju. Mi procesuiramo kriminalce, a oni dobijaju uslovnu presudu i olakšavajuće okolnosti.“

37 / U 2014. godini: osuđujućom presudom riješeno 88,50%, oslobođajućom 7,98%, i odbijajućom 3,50%. U 2013.: osuđujućom presudom riješeno 87,88%.

DNEVNA TRAKA – MJERE I RADNJE

PRIJAVA I DODJELA PREDMETA

Kada je u pitanju jasnoća instrukcija tužilaca, konstatovan je napredak, pa u odnosu na 2014. godinu, kada je bilo mnogo prigovora od Policije da tužioc „mijenjaju mišljenje i nešto traže, pa kažu nije bilo tako”, policijski službenici koji su intervjuisani nisu navodili da postoji ovaj problem.

Tužiocu su sa komentarom učestalo komunikacije, i naveli da ih Policija obaveštava o svakom događaju, «pa čak i kada je pukla guma, slomljena šoferša-jbna, djela koja se očigledno ne gone po službenoj dužnosti», ali su takođe svi tužiocu istakli da je «bolje tako, da se nešto ne ispusti».

- „Kod svakog događaja, bez obzira ne to da li se kasnije kvalifikuje kao krivično djelo, građani pozivaju Centar bezbjednosti, zatim dežurni inspektori po linijama rada zaprime te krivične prijave, ili izlaze na teren i rade zapisnike o tim uviđajima, da bi nakon toga inspektor imali obavezu da o svemu odmah upoznaju nadležnog tužioca. Svakako, kao jedan vid kontrole svega toga, tog sistema, kod nas postoje dnevni bilteni događaja, gdje se evidentira svaka prijava, zatim se konstatiše postupanje policijskih službenika, koji su tužiocu obaviješteni i šta su sugerisali, kao i koje su mјere i radnje preduzete.“

Ipak, tužiocu ukazuju na to da se dežurstvo u Tužilaštvu i Policiji ne poklapa i da to može otežavati rad:

- „Tužiocu su dežurni sedam dana po 24 sata. A u Policiji su dežurni po sektorima. To je pet, šest inspektora tokom jedne noći. Tužilac tokom noći dobija informacije od svih njih. Ujutro taj inspektor ide kući i ima slobodno 24 časa. Ovi tužiocu moraju u osam časova biti na poslu. Njih čeka privod, saslušanje, zastupanje optuženja, pritvorski predmeti. Dolaze stranke, rade sporazume, odloženo gonjenje. Sve je to njihova obaveza. A inspektor kojem je tužilac dao naloge tokom noći više mu se ne javlja. Otišao je kući, predao dužnost drugome. Taj drugi nije dovoljno obaviješten, pa ga tužilac obavještava. To mora organizirano da se riješi.“

Iako u svim tužilaštvima postoje dežurstva, u različitim tužilaštvima zastupljene su različite prakse dodjele i vođenja predmeta³⁸.

- „Slabijim tužiocima dodjeljuju se čisti predmeti. Vi ste, recimo, neki tužilac i teško se možete uhvatiti u koštač s nekim predmetom, što ćete u penziju

38 / Po Pravilniku o dodjeli predmeta, koji je stupio na snagu 1. januara 2016. godine, dežurnom tužiocu treba da se dodjele svi predmeti koji su pristigli tokom dežurstva, dok se ostali predmeti dodjeljuju tužiocima po azbučnom redu. Pravilnik nije uredio da li će se ta dodjela vršiti preko Pisarnice ili će evidenciju voditi rukovodilac i dodjeljivati predmete.

kad imate dobru platu? A ima i onih koji znaju svoj posao. Rukovodilac će da prvom dodijeli maloljetnog delinkventa, u pitanju je saobraćajna nezgoda, učinak 100%, a onog koji profesionalno radi natovare predmeta koje ne može da završi u roku i njemu bude 60% učinka, i ovaj prvi je nagrađen. To je masovna pojava. Žao mi je tužioca koji vrijedno radi i on strepi za posao. Statistika je jedno, a realnost drugo."

- „Mi dobijemo na početku mjeseca spisak dežurnih tužilaca, datumski, pretežno po nedjelju dana. Mi ih upoznajemo sa svim događajima koji se dešavaju, , oni imaju službeni broj telefona, kao i policija, i vrši se stalna komunikacija. Slučajna dodjela predmeta za sudove je dobra, ali za tužioce... Iz dosadašnje prakse tačno znam, kad zovnemo pojedine tužioce, kakav će tempo biti, neko je agresivniji, neko voli da je u toku, da mu se dostavi svaki papir odmah, neko kaže: „Ajde, kad prikupite sve to i završite, pošaljite mi.“ Može neko od inspektora da čeka kad je neko s kim dobro sarađuje od tužilaca dežuran, pa da ga direktno zove. Ali to je gubljenje vremena.”
- „Problem je nedovoljan broj tužilaca, ali je problem i način organizovanja rada u tužilaštvo, jer, konkretno u našem tužilaštvu, imamo situacije da se preuzimaju predmeti od jednog do drugog tužioca. Recimo, ove nedjele je bio dežuran jedan tužilac, neke mjere i radnje nastavljaju u sljedećoj nedjelji, pa onda taj sljedeći tužilac preuzima te stvari, ne znajući u potpunosti šta je ovaj uradio, a onda možda se neki treći tužilac pojavljuje kao neki predmetni tužilac kasnije, prilikom zastupanja optužnice i tako. Znam da su tu vršene promjene u vezi sa dežurstvima – da taj koji je bio dežurni tužilac nastavlja da radi sve do finiširanja, do kraja, ali znam, isto tako, da je u posljednjem vremenskom periodu i ovo zastupljeno, preuzimanje predmeta od jednog do drugog tužioca. Sad, što se tiče Višeg državnog tužilaštva, tu nema problema, pošto oni funkcionišu po principu da predmet koji je zadužen u dežurstvu rade i dalje, do kraja.”

Jedan od rukovodilaca Tužilaštva o dodjeli predmeta kaže:

- „Morala bi se uzeti u obzir složenost predmeta, ali se vrši slučajna dodjela predmeta. Svakome se pravi raspored, sve što uđe za vrijeme dežurstva tom državnom tužiocu stavљa se u rad. Sad, kakva će biti struktura predmeta, to zavisi. Imamo i u Pisarnici, kako zakon predviđa, po vremenu prispijeća, tako da rukovodilac i nema neku ulogu. Lično smatram da to jeste jedno rješenje koje garantuje objektivnost, ali profesionalnost, rad, spretnost i sposobnost tužioca... Rukovodiocu bi trebalo omogućiti da odluči, ako neki tužilac ima sklonosti ka nekoj oblasti, da se taj tužilac bavi tim predmetom. Nemamo PRIS za slučajnu dodjelu predmeta. Nema specijalizacije za sada, kad neko primi predmet u dežurstvu, nastavlja rad s istim predmetom.”

KANCELARIJA ZA DEŽURNE TUŽIOCE U POLICIJI

Većina policijskih službenika, a takođe i više tužilaca, smatra da je u Centrima bezbjednosti potrebno obezbijediti kancelariju za tužioce, kako bi se unaprijedio direktni kontakt i uvid u predmete, posebno u gradovima u kojima je „veliki broj događaja dnevno”.

- „Ne bi bilo loše da imamo kancelariju tamo, jer nekad je zaista neophodno da se to odradi što prije i da budemo tamo na licu mjesta. Ja sam imala jedan predmet sa 35 okriviljenih, nedavno je to suđenje završeno. Ovdje nisam imala uslova niti kapaciteta, jedino da moja koleginica napusti kancelariju, da ona toga dana uopšte ne radi. I ja sam otišla u Policiju, gdje su obezbijedili kancelariju, da bi se pogledao video snimak tog događaja i odredila lica za koja postoji osnovana sumnja. Službenici Policije su mi baš pomogli, dogovorili smo se koje radnje je koje lice počinilo, odredila se kvalifikacija djela i protiv kojih lica da se podnese krivična prijava.”
- „Na osnovu ovog zakona, tužilac bi morao non-stop da bude s policijom, on je taj koji vodi pretkrivični postupak. Kad je dežuran, da bude tu, na licu mjesta, u razgovoru sa nama i licem koje je privедeno, imao bi bolju sliku o svemu. Više bi im bilo stalo, više bi znali o tome... Koliko god ja njega obavještavao telefonom, jer imate predmeta gdje je gomila papira, koju ja treba da pročitam, da pogledam, da uzmem. Vi to njemu, bilo kojem tužiocu, ne možete vi to njemu prenijeti usmeno. Njemu može biti značajno nešto što sam previdio, na što nisam obratio pažnju. Trebao bi da tužilac bude više uključen, da je proaktivniji, da on da neku sugestiju.”
- „Tužilac, bilo ko bio, malo će teže razumjeti određenu situaciju koja mu se prenosi putem telefona, a ovako, kad bi on lično vidio i čuo, donosio bi zaključke kao što donosi Policija. Sad manje razumiju šta se dešava.”
- „U Bosni i Hercegovini imaju kancelarije za tužioce i to je, po našim saznanjima, dalo rezultate u većoj efikasnosti u rješavanju krivičnih djela. Zajednički timski rad je jedini način.”

U jednom od gradova gdje je u zgradbi Uprave policije obezbijeđena kancelarija za tužioce, još uvijek se ne koristi. Rukovodilac nadležnog Tužilaštva smatra da treba da se koristi kada je potrebno tužiocima, ali smatra da nije realno da tužiocu budu na raspolaganju Policiji:

- „Mjesto za tužioca je njegova kancelarija. On je previše opterećen. Tužilac nije oslobođen suđenja tokom dežurstva, niti svih ostalih obaveza tokom tih sedam dana. On mora da potvrđuje optužnice, izjavljuje žalbe, stižu presude.”

IZLAZAK NA MJESTO UVIĐAJA

Policija vodi statistiku o kriminalističkim tehnikama, pa se tako za 2015. godinu navodi da je izvršeno 9 727 (u 2014. godini: 9 745) uviđaja. U Izvještaju o radu Državnog tužilaštva nema podatka o broju uviđaja kojima su tužioci ne-posre-dno koordinirali. S tim u vezi, tužioci smatraju da je dovoljno da izlaze na mjesto uviđaja za složena krivična djela i da je Policija dovoljno osposobljena da to obavlja sama. Policijski službenici smatraju da bi tužioci bolje razumjeli situaciju kada bi češće izlazili na uviđaj:

- „Mislim da bi bilo bolje da tužioci izlaze za više krivičnih djela. Mnogo je bolje kad je na uviđaju kompletan postav, ali moramo uzimati u obzir i neke redovne poslove tužioca. Svakako za neka specifična krivična djela, za teža krivična djela, u svakom slučaju je mnogo bolje i efikasnije kad sami tužilac prisustvuje uviđaju i rukovodi vršenjem samog uviđaja.”
- „Tu imamo problem oko neizlaska na lice mjesta u pojedinim situacijama, kod nekih težih krivičnih djela. Recimo, sad konkretno, ako govorimo o krivičnom djelu ubistvo, koje je u nadležnosti Višeg, tu uvijek imamo izlazak na lice mjesta. Kod krivičnog djela ubistvo u pokušaju, u većini slučajeva mi radimo uviđaj po ovlašćenju tužioca. A kod ovih krivičnih djela koja su u nadležnosti Osnovnog, tu uvijek mi radimo uviđaj, osim za smrtno stradale u saobraćajnim nesrećama. Usmjeravati rad policije s lica mjesta je mnogo lakše kad imate sve pred sobom, nego kad se prenosi, da li posredno preko starještine ili neposredno.“
- „Iako im je obaveza da izlaze na lice mjesta, oni su nekako klasificovali da izlaze kad je najveća društvena opasnost i to s posljedicama, odnosno smrtnim ishodom. Lica mjesta obrađuje policija.“
- „Uviđaj i izviđaj je nadležnost tužilaštva koju u 95% slučajeva obavlja policija. Pa zašto zakon to ne nazove pravim imenom?“

LIŠENJE SLOBODE, ZADRŽAVANJE, ODREĐIVANJE PRITVORA

- „Zadržavanje lica, problem koji datira posljednjih niz godina. Ako Tužilaštvo ima dežurstvo, ako ga lišim slobode u 22 sata, smatram i cijenim da taj tužilac treba da dođe na svoje radno mjesto i završi svoj dio posla. „Dovedi mi ga ujutro“ – meni to nije sporno, a nemam rješenje o lišavanju slobode, ja ne mogu da spustim lice u zatvorsku ćeliju. Tu je problem, što ja moram dva službenika da obezbijedim da čuvaju lice koje nije lišeno slobode. Ja nemam ljudi zbog tužioca, koji prima 2–3 hiljade eura i neće da dođe.“
- „Jedno od ovlašćenja koje nam nedostaje, mada to dosta zadire u ljudska prava, jeste duže zadržavanje lica. Sad je to 24h, a tad smo imali i do tri

dana, pa je i to mijenjano na dva, pa na jedan dan. Tužilačko zadržavanje je 72 sata. Bolje bi bilo da Policija ima više vremena da prikupi valjane dokaze i podnese prijavu.“

Više policijskih službenika dalo je predlog da pritvorna prostorija bude u Tužilaštvu:

- „Mi nemamo mogućnost zadržavanja, ali su lica kod nas u Policiji. Tužilac mu odredi zadržavanje, donese rješenje o zadržavanju, rješenje da policijacu, policajac ga doveđe i on je u našim prostorijama za zadržavanje. Mi odgovaramo za njih, a ne smijete nikakav kontakt da imate s njim bez prisustva tužioca. I onda neko mora da ga čuva sve vrijeme.“

SASLUŠANJE

Većina policijskih službenika kao najveći problem u svom radu navodi što uzimanje izjave od građana u Policiji nema nikakvu pravnu snagu, ali čak i neki od tužilaca smatraju da saslušanje policije u prisustvu branioca treba da ima snagu dokaza „zbog protoka vremena i uticaja trećih lica“.

- „Najužasnija stvar koja se desila od Krivičnog zakonika CG, od Bogišića do dan danas, jeste što policija saslušava ljude u svojstvu građanina. Čak i da počne da priča, i da sve ide kako treba, doveo je i advokata, sve ide i onda tužilac ne može da ga sasluša odmah i iskoristi trenutak. Ili kaže vikend je, može li u ponedjeljak, ili ne može da sasluša jer ima posla, radi već određeni predmet, zadesio se moj poziv dok saslušava drugog osumnjičenog. Sad insistiramo da nam daju drugog tužioca, koji može, jer je hitno. Propušta se taj efekat davanja iskaza kod policije, kriminalac stiče dojam da je djelo priznato, da je stvar zaokružena. Kad prođe vrijeme, to više nema smisla.“
- Tužilac obavlja razgovor na jedan potpuno drugačiji način, oni samo pitaju da li si to odradio, nijesi, stavi u zapisnik i to je to. Ima tu taktika obavljanja razgovora. Oni uopšte nemaju vještine.“
- „Dešavalо se, primjera radi, to je obično u ODT, ako ovaj tužilac ne može da sasluša lice koje policiji treba, dešavalо se da preuzme drugi tužilac. E sad, obično je to kasnije ubjeđivanje s tim tužiocem oko pojedinosti, činjenica koje su nama bitne. Imali smo situaciju da izvršilac prizna krivično djelo kod nas, ne daj bože da je u pitanju neka prisila, prinuda, obmana ili nešto tome slično, nego isključivo priznanje toga lica za izvršenje krivičnog djela, i kad se tužilac ogluši o naš zahtjev da se hitno sasluša to lice, nama bukvalno ostane neprocesuirano krivično djelo i kasnije građani i javnost misle da policija nema rezultata.“
- „Što se tiče viših (tužilaca), oni zaista imaju to iskustvo saslušanja osumnjičenih lica i tu zaista nema nikakvih primjedbi, to znamo jer se i mi

interesujemo, iako se naš rad završava nakon podnošenja krivične prijave. Ali, mi ovako nekim svakodnevnim kontaktima s njima pratimo..."

- „Saslušanje je nekad ključno i glavni dokaz bude izjava oštećenog. Ja zovem tužilaštvo da automatski sasluša, znate da će da rade pare, veze.”
- „Sva obavještenja koja mi prikupljamo ovdje nemaju nikakav dokazni značaj na sudu. A mi razgovor vodimo na jedan mnogo drugačiji način od tužioca. Taj razgovor se vodi po kriminalističkim pravilima, i dođemo do rezultata da nam lice prizna izvršenje krivičnog djela. Međutim, iz određenih razloga dešava nam se da tužilac iz ovih ili onih razloga ne može odmah da preduzme i sasluša to lice. Ako tužilac ne može odmah da sasluša to lice, mi smo prinuđeni nakon 6 sati, koliko možemo prikupljati obavještenje, da to lice pustimo. Onda se to lice u međuvremenu konsultuje s advokatom i sjutradan ili nekoliko dana poslije, kad se to lice sasluša kod tužioca, ono promijeni izjavu pa praktično nemamo ništa. Vrlo je malo dokaznih radnji koje policija sprovodi, uviđaj, pretresanje stana, mjere tajnog nadzora. Drugih mehanizama nema, što se tiče dokazivanja. Veliki je problem neuzimanje izjave odmah nakon što nam lica priznaju da su odradila krivično djelo. U određenim situacijama imamo neku sporost u postupanju, pogotovo kod određenih radnji gdje mi smatramo da su nam prioritetne, tipa sporo izdavanje naredbi za vještačenje, sporost u izdavanju naredbi za analizu listinga telefonskih komunikacija, itd. Tako da imamo situaciju da ponekad moramo da urgiramo, što usmeno, što pismeno, po više puta, da dobijemo tu naredbu. I ako ne odradimo to odmah, onda nas zatrpuju neke nove stvari, pa dolazi do razvodnjavanja predmeta.”
- „Uvesti kao obavezan i audio i video snimak i prisustvo branioca, ali da i mi saslušavamo. To postoji svuda u svijetu, kažu nam Irči: ‚Svaka čast kako radite, kad vama nije zapisnik od policije dokaz na sudu.’ Eto to kažu.”

Jedan od sudija koji su obuhvaćeni istraživanjem imao je izričito negativan stav o tome da li je potrebno da policija saslušava:

- „Nema potrebe da policija saslušava, tužioc to rade stručnije nego policija”.

Jedna od tužiteljki iskreno je rekla da ne čita zapisnik policije o uzimanju izjave od građanina: „Mi to više ni ne čitamo, što da čitamo kad ništa ne važi. Možemo da se informišemo, ali lice može sve da porekne i kao da ništa nije rekao.”

Iako su mahom svi policijski službenici objašnjavali koliko im problema u radu stvara činjenica da ne mogu da saslušavaju, nisu znali da odgovore zašto se ne primjenjuje izuzetak koji predviđa ZKP³⁹, ali su potvrdili da se ne primjenjuje. Samo jedan ispitanik je dao mišljenje:

- „Problem je sljedeći, i to je na nekom seminaru jedan specijalni tužilac naveo, da je on naložio saslušanje policiji, da policija sasluša neko lice u

39 / Član 261, stav 5: „Po odobrenju državnog tužioca, a uz prisustvo branioca, policija i službenici organa državne uprave nadležnog za poslove carina mogu da saslušaju osumnjičenog. Ako osumnjičeni sam ne uzme branioca, nadlženi državni tužilac će mu po službenoj dužnosti postaviti branioca po redoslijedu sa spiska Advočatske komore i bez odlaganja ga saslušati.”

prisustvu branioca, jer on nije mogao da stigne u Bar da sasluša to lice., Znači, imao je odobrenje, oni su uzeli zapisnik, lice je priznalo u krivičnom postupku, optužni akt je otiašao. Na suđenju, sud se izjasnio da je zapisnik uzeo nesudski organ. Iako mi to imamo u ZKP-u, od toga trenutka se nije ovdje desilo da mi saslušamo osumnjičeno lice. Ja sam prvo lice, osumnjičeno, znači prvi taj zapisnik sam ja radio i možda još jedan, i to je to. Ali to mora da se mijenja, jer taj prvi trenutak je mnogo bitan. Dešavalo se X puta, vjerovatno su vam kolege pričale, kod nas prizna, a kod tužioca on kaže: „Nijesam to uradio, ovi me prinudili“. Naša izjava se izuzima iz spisa. Jer to je obavještenje. Mora da se uvede praksa da sud prizna naš zapisnik.“

PRETRES I PREPOZNAVANJE

Kada su u pitanju mjere pretresa i prepoznavanja, javljaju se tehnički problemi u vidu nemogućnosti da se obezbijede građani kao svjedoci i lica za prepoznavanje, ali su policijski službenici prznali i da se desi da su zapisnici o pretresu sporni i izuzeti iz sudskih spisa.

- „Imamo policajaca koji se ponekad boje da rade pregled i pretres, plaše se ostajanja bez posla. Po cijenu toga, oni rjeđe pribjegavaju tome i to nije dobro. Niko od njih to ne radi privatno, iz čeifa. Iz neznanja taj policajac može da napravi grešku.“
- „Imali smo primjer da tražimo pretres stana nekog lica, raspolažemo operativnim saznanjima da se kod određenog lica u stanu nalazi oružje ili arsenal oružja. I dođemo kod tužioca i usmeno saopštimo, on nama traži da mu saoštimo ime toga lice koje nam je dalo takvu informaciju. Međutim, mi imamo neka unutrašnja pravila koja se odnose za zaštitu izvora. Onda oni insistiraju, mi odbijamo, i onda smo na kraju prinuđeni da uputimo pismeno prema tužiocu. U većini slučajeva kad uputimo pismeno, odgovori se pozitivno i prosljedi se na dalje postupanje sudu. Sud nije osporavao niti tražio ime izvora. Čak smo imali jednu situaciju da nam je naredba odbijena, pa smo išli žalbom na Viši sud, koji je poništio rješenje osnovnog suda.“ „Što se tiče pretresa, u obezbjeđivanju svjedoka, to je u pojedinim situacijama teško, npr., u malim sredinama, ne možemo nikog da prisilimo da pristupe pretresanju, posebno ne rano ujutro, kad hoćemo da ih zateknemo nespremne. Neće komšiji da se zamjeraju.“
- „Ponekad tužioci bespotrebno komplikuju i ne cijene operativno saznanje. Kakav to dokaz treba za naredbu za pretres? A svaki put smo bili u pravu i našli oružje.“
- „Prepoznavanje je radnja tužioca, mi tu izlazimo u susret. Često nerazumno traže pet istih lica u prekratkom roku. Mi smo se mučili, tražili, neće niko to da prihvati. Posebno je teško ako ima neku neobičnu karakteristiku, previsok, prenizak, naočare, Rom. Jedan tužilac nam je tražio da svako lice ima istu „Colmar“ jaknu, pa smo išli „po butika“ i tražili, ne znam ni ja šta

smo radili. To se ponekad pretjeruje. Mi smo imali neki usmeni dogovor sa službenicima securityja, preko njihovih šefova smo pozivali službenike, koji bi pristali na to, pa smo tu naišli na njihovu saradnju. A sigurno da je to dobro, jer policijski službenici ne mogu stajati u redu."

MJERE TAJNOG NADZORA (MTN)

Jedna od oblasti na kojima se jasno vidi saradnja policije, tužilaštva i sudija za istragu su mjere tajnog nadzora, jer je za primjenu mera potrebna saglasnost najmanje dva, a najčešće sva tri aktera (u zavisnosti od toga koja se mera primjenjuje). Institut alternativa se u januaru 2016. godine obratio Policiji, Tužilaštву i sudovima sa zahtjevom za dostavljanje statističkih podataka o primjeni svih vrsta mera tajnog nadzora koje propisuje ZKP. Međutim, svi navedeni organi su odgovorili da ne posjeduju tražene informacije i da bi morali da ih sačine, na šta ih Zakon o slobodnom pristupu informacijama ne obavezuje, te nam ih stoga nisu dostavili. Imajući u vidu da se primjenom MTN privremeno suspenzuju Ustavom garantovana prava građana, neshvatljivo je da nadležni organi ne nalaze za shodno da uredno vode statistiku o opsegu primjene mera i njihovim rezultatima.

Međutim, podaci⁴⁰ koje je Ministarstvo pravde dostavilo Odboru za politički sistem, pravosuđe i upravu, u junu 2015. godine, o primjeni mera tajnog nadzora, pokazuju da postoji visoka saglasnost između predлагаča i onog koji odobrava neohodnost primjene mera. Uprkos tome, rezultati koji su postignuti primjenom mera izuzetno su slabi⁴¹. Konkretno, od 846 prisluškivanih lica, pokrenut je krivični postupak protiv 190 lica, a pravosnažno osuđeno 19 – što je 2,24 %.

40 / Izvještaj o primjeni mera tajnog nadzora od stupanja na snagu Zakonika o krivičnom postupku ("Sl. list CG", br.57/09) do 9. juna 2015. godine.

41 / Na osnovu rezultata navedenih mera tajnog nadzora i drugih dokaza i podataka, prikupljenih tokom izviđaja:

- pokrenut je krivični postupak naredbom tužioca za sprovođenje istrage, odnosno optuženjem protiv 190 lica,
- ustupljeno je gonjenje stranoj državi protiv 13 lica,
- zaključen je sporazum o priznaju krivice protiv 7 lica,
- Odjeljenju za suzbijanje organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina ustupljeno je na nadležnost gonjenje protiv 10 lica,
- donijeta je pravosnažna presuda protiv 19 lica,
- mera tajnog nadzora su u toku protiv 230 lica,
- nakon sprovođenja mera tajnog nadzora krivični postupak nije pokrenut protiv 500 lica.

Pregled predloga i odobrenih mera 2010–2015.			
Mjera:	Policija:	Tužilaštvo:	Sud:
1. Praćenje prevoza i isporuke predmeta krivičnog djela član 157 stav 2 tačka 2 Zakonika o krivičnom postupku	- policija je dostavila predlog državnom tužiocu protiv 3 lica	- državni tužilac je pisanim naredbom odredio mjeru protiv 3 lica	
2. Snimanje razgovora uz prethodno informisanje i saglasnost jednog od učesnika razgovora – član 157 stav 2 tačka 3 Zakonika o krivičnom postupku	- policija je stavila predlog državnom tužiocu protiv 5 lica	- državni tužilac je pisanim naredbom odredio mjeru protiv 5 lica	
3. Tajni nadzor i tehničko snimanje telefonskih razgovora, odnosno druge komunikacije koja se vrši putem sredstava za tehničku komunikaciju na daljinu, kao i privatnih razgovora koji se obavljaju u privatnim ili javnim prostorijama ili na otvorenom – član 157 stav 1 tačka 1 Zakonika o krivičnom postupku		- državni tužilac je stavio predlog sudiji za istragu protiv 906 lica,	- sudija za istragu je pisanim naredbom odredio mjeru protiv 846 lica - sudija za istragu je pisanim naredbom produžio mjeru protiv 122 lica
4. Tajno fotografisanje i vizuelno snimanje u privatnim prostorijama – član 157 stav 1 tačka 2 Zakonika o krivičnom postupku		- državni tužilac je stavio predlog sudiji za istragu protiv 75 lica	- sudija za istragu je pisanim naredbom odredio mjeru protiv 75 lica
5. Tajno praćenje i tehničko snimanje lica i predmeta – član 157 stav 1 tačka 3 Zakonika o krivičnom postupku		- državni tužilac je stavio predlog sudiji za istragu protiv 35 lica	- sudija za istragu je pisanim naredbom odredio mjeru protiv 21 lica

42 / Odgovor Vrhovnog državnog tužilaštva: <http://institut-alternativa.org/ko-ce-odgovarati-zbog-zloupotreba/>

43 / Inicijativa dostupna na: <http://institut-alternativa.org/zajednicko-sa-opstjenje-sta-je-tuzilastvo-uradilo-sa-izvestajima-dri/>

44 / Detaljni odgovori dostupni su na: <http://media.institut-alternativa.org/2015/07/Odgovor-Tu%C5%BEila%C5%A1tvo-uradilo-sa-izvje%C5%A1tajima-DRI.pdf>

VJEŠTAČENJA

Ispitanici su posebno isticali da se u javnosti zanemaruje koliki uticaj na ishod predmeta imaju vještaci. Ocjenjivali su ih različito. Od onih koji kažu da smatraju da su odlični do onih koji kažu da su „njegora karika, bez ikakve kontrole npr. ekonomski vještaci svi različito vještače istu stvar“. Od grada do grada, različiti vještaci su istaknuti kao najbolji: vještaci saobraćajne struke, medicinske, itd. Ipak je naglašeno :

- „Uticaj vješaka na predmete od velikog je značaja i treba posvetiti pažnju transparentnosti njihovog rada i smanjivanju monopala pojedinih vještaka“.
- „Medicinska dokumentacija je uvijek problem, a hitno je kvalifikovati povrede, posebno kada je stranac u pitanju.“

Jedan sudija je rekao:

- „Zamislite samo da u Crnoj Gori postoji 1 400 vještaka, ,hoće reći‘ 1 400 vrhunskih eksperata. Pa kako je to, molim Vas, moguće? Zato što su kriterijumi na niskom nivou. Ne može svaki ekonoma biti vještačak ako ima pet godina radnog iskustva. Od njih veliki broj nikad ne dođe na sud, vrte se isti, što je isto problem.“

Osim profesionalnosti nalaza vještaka, jedno od važnih pitanja je i blagovremenost, budući da čekanje na nalaz vještaka često usporava rad tužioca. Odgovor Vrhovnog državnog tužilaštva⁴², na zahtjev Instituta alternativa i četiri nevladine organizacije⁴³ za informisanje o tome šta je Tužilaštvo uradilo s negativnim izvještajima Državne revizorske institucije koji su mu dostavljeni, osvijetlio je u kojoj mjeri se tužiocu oslanjaju na nalaze vještaka i da nailaze na poteške u angažovanju istih te da se na nalaz često čeka i duže od sedam mjeseci⁴⁴.

Policjski službenici su prigovarali da često nailaze na sporost u postupanju tužilaca kada su naredbe za vještačenje u pitanju i da većinom samo ponove njihov zahtjev i ne dopunjavaju ga, ali se i na to čeka. Više tužilaca je iskreno istaklo da nemaju dovoljno znanja za izdavanje naredbi za vještačenje, da postoji prostor za unapređenje preciziranja naredbi za stručno mišljenje s potrebnim specifikacijama i da im oko toga treba pomoći.

Kada su u pitanju vještačenja Forenzičkog centra, tužiocu su pojasnili da je Forenzički centar zatrpan zahtjevima i da se najviše čeka na DNK vještačenje. Bilo je čak predloga da se u svim regionima napravi mini laboratorija za hitna vještačenja, čime bi se značajno unaprijedila efikasnost krivičnog postupka.

Forenzičkom centru je od strane organizacionih jedinica Uprave policije, tužilaštva, sudova i drugih državnih organa u 2015. godini dostavljeno 5 976 (u 2014: 5 648) zahtjeva (naredbi za vještačenje), što je 5,8% više u odnosu na 2014. godinu, od čega je realizovano i odgovoreno na 5225 (u 2014: 5521).

SPORAZUM O SARADNJI TUŽILAŠTVA I POLICIJE

Iako su mnogi ispitnici iz svih organa lakovski odgovarali na pitanje o Sporazu-mu⁴⁵, tvrdeći „da je sve u ZKP-u i da se moglo bez Sporazuma, koji ionako nije zaživio”, u daljem razgovoru se više puta ispostavilo da se Sporazum ipak koristi. Iako ove prakse dolaze nakon nesaglasnosti između dvije strane oko daljeg po-stupanja, one su ipak pozitivne, jer su institucionalni mehanizam za prevazi-laženje nesporazuma ili različitih stavova.

- „Imali smo situacija da mi smatramo da imamo dovoljno dokaza za po-dnošenje krivične prijave, a da tužilaštvo smatra da je to na granici. I tu koristimo sve mehanizme. Obavještavamo naš Sektor (kriminalističke policije), sačinjavamo informaciju, i pretežno u tim situacijama Sektor organizuje sastanke s Višim ili upućuje Vrhovnom, kompletну informaciju, i tražimo izjašnjenje. Na zajedničkom sastanku se postavi predmet pred njih, i imali smo par situacija u prethodne 2–3 godine, da je Više drža-vno tužilaštvo procesuiralo odlaganje određenih postupaka... Ali to je mali broj situacija.”
- „Mi prilikom obavještavanja tužioca pravimo službenu zabilješku, koja je zavedena i ovjerena ovdje kod nas. Čuo sam od kolega, ne ovdje, nego po Crnoj Gori, kao da se desi poslije problem da postoji službena zabilješka i da je tužilac obaviješten i da je rekao ‚to i to‘. E poslije, kad se desi neki problem, tužilac kaže da nije naredio neku stvar da se radi. To se ovdje nije desilo. Ja namjerno, kad napišem krivičnu prijavu, u prilog stavim i tu zabilješku, da ne bude da sam izmislio. Jer, kad pročita predmet, on vidi tu zabilješku.”
- „Mi u CB i te kako koristimo sve moguće raspoložive institute koje imamo da bismo dobili odgovor. Imamo situaciju da su momci radili po 10–15 dana, prikupili dokazni materijal, poslali tužiocu, nema odgovora. U odno-su na Sporazum koji je potpisani između MUP-a i VDT-a tada, mi smo ranije imali obraćanja pojedinim tužilaštvima, gdje imamo kašnjenje u odnosu na izjašnjenje. A imamo i primjera gdje tužiocu u odnosu na naš dostavljeni materijal direktno pokrenu postupak, a ne jave policiji da pusti krivičnu prijavu.”
- „Ima primjera da u skladu sa Sporazumom mi tražimo izjašnjenje je li pokrenut postupak, protiv kojeg lica je pokrenut postupak i za koje krivično djelo”.
- „Evo primjer, pokušaj ubistva. Kada sam ja tužiteljki pomenuo Sporazum, ona nije znala da to postoji, a ne da postupi u radu, pogotovo kad je u pitanju sukob mišljenja. Tužilac je glavni, on vodi postupak, mi možemo krivičnu prijavu podnijeti, ali da ne bi kvarili odnos... Oni nama trebaju više

45 / Sporazum o zajedničkom radu MUP-UP i VDT potpisani je u aprilu 2014. godine u cilju unapređivanja funkcionalne saradnje i efikasnog pre-krivičnog i krivičnog postupka. Sporazumom su razrađene uloge državnog tužioca, kao rukovodioca pretkrivičnog postupka, kako je to predviđeno Zakonom o krivičnom postupku i Policije koja postupa po njegovim naložima. U tom smislu, u Sporazumu su precizirane međusobne obaveze državnog tužioca i policije na operativnom nivou, kako u postupanju tako i međusobnom izještavanju o preduzetim mjerama i radnjama u mjeri koja nije u suprotnosti s odredbama ZKP-a.

nego mi njima. Stari ZKP je poseban, oni su našu prijavu preimenovali u optužni predlog, pa su iz tog naučili da im je uvijek čist predmet i to od nas traže."

- „Ja sam i ulagao žalbu i ukazivao na Sporazum. Najinteresantniji mi je član 5, mišljenje o pravnim pitanjima. Imamo normalnu komunikaciju s njima, a sa Višim na zavidinom nivou. Ali mnogi i među nama su pravnici i znamo da prepoznamo biće krivičnog djela, znamo šta treba da se uradi i koje su radnje hitne i neodložne, a imamo i više iskustva.“
- „Bilo je nesporazuma i ja sam pokretala određene aktivnosti. U tri slučaja sam inicirala sastanak s nadležnim u Policiji, jer sam smatrala da postupanje policijskih službenika nije bilo u redu. I Policija je meni sugerisala da postoje određeni problemi s određenim tužiocima. To nisam prihvatala zato što mi nije rečeno ‚taj i taj‘ tužilac. Ja neću uopštenu priču. Mora se reći konkretan događaj i ime tužioca koji ne sarađuje.“

Predstavnik Ministarstva unutrašnjih poslova, koje prati primjenu Sporazuma, kaže:

- „Kada slušate tužioce kako govore o Policiji, vi vidite da je to malo više od ljutnje. Tužioci spočitavaju Policiji da ne smije da komentariše rad tužilaca, da ne smije da ima mišljenje o predmetima, da je to tračarenje, da ne smiju da kvalifikuju djelo ni da urgiraju da se odluči o krivičnoj prijavi. Naši policajci bukvalno ne smiju ništa, jer je tako zakon propisao. Spoticanja u tužilačkoj istrazi ima i ono traje unazad deset godina. Zakonik je dobar, ali je praksa sporna. Zato je i rađen Sporazum – da se prevaziđu problemi na operativnom nivou. Policajci deset i petnaest godina rade jedan isti posao i mogu da imaju mišljenje o tužiocu koji je tek počeo karijeru u Osnovom tužilaštvu i njihov glas treba da se čuje. Zašto je sada toliko nepovjerenje prema njima? Mi smo se tokom rada na Sporazumu zalagali da se uvede obavezujuća norma da tužilac pisanim nalogom Policiji izda šta sve treba da uradi u jednom predmetu. Tužioci nisu to prihvatili. Probleme pravi telefonska komunikacija. Tužioci jesu preopterećeni, ali tužilac koji je dežurni ne može da pred sudom zastupa predmete i optužne akte, niti ima vremena da rukovodi policijom, kako je on onda dežuran? Treba da se rasterete toga.“

ŠTA MOTIVIŠE RAD – PARAMETRI ZA OCJENU

Iako su Policija i Tužilaštvo na zajedničkom zadatku, u praksi su usmjereni na različite faze postupka, što je temelj svih njihovih nesporazuma. Prema tužiocima, njihova osnovna odgovornost su kasnije faze:

- „Kvalitet, efikasnost i ekonomičnost tužilačke istrage vrednuje se kroz trajanje prethodnog krivičnog postupka u nadležnosti Državnog tužilaštva, stepen potvrđenih optužnica na osnovu rezultata istrage i rezultat glavnog pretresa prema vrsti presude.“

Međutim, od tužilaca u velikoj mjeri zavise i rezultati u izviđaju:

- „Kad bi bili pod većim pritiskom više bi ih interesovalo, odnosno, uslovno rečeno, kada bi oni dužili krivična djela kao i mi i kad bi njihov starješina njih pitao do čega se stiglo u određenim predmetima, više bi ih zanimalo šta da radimo, kako da dokažemo, bili bi prisniji sa Policijom da bi se koliko je moguće riješilo krivično djelo“.

U Policiji kažu da tužioce niko ne pita za procenat rasvjetljenosti, samo za prohodnost optužnica, i da su zbog toga manje zainteresovani za djela po nepoznatom počiniocu, da manje odobravaju mjere i radnje:

- „Za N. N. ne daju ni listing ni ništa, pa kako da rasvijetlimo slučaj?“

Tužoci su, s druge strane, pod velikim pritiskom sudova kada su u pitanju optužni akti, pa se javlja bojazan da ih statistika tjera da odu u drugu krajnost i odustaju od optuženja u strahu od vraćenih akata. S tim u vezi, od posebnog je značaja da ocjenjivanje bude u većoj mjeri kvalitativno i da uzme u obzir strukturu predmeta na kojima tužoci rade umjesto naglašavanja kvantitativnih indikatora.

Za menadžment Policije, rasvjetljavanje slučajeva se broji samo ako za ishod ima otkrivanje krivičnog djela, iako je postupak često isti i kada ima i kada nema krivičnog djela:

- „Što se tiče kriminalističke policije, sve se vrednuje kroz rješavanje krivičnih djela, znači koliko si imao krivičnih prijava i koliko si riješio krivičnih djela. A imate dosta slučajeva za postupanje, evo na primjer nasilje u porodici, u posljednje vrijeme imamo dosta tih prijava. Prije nekoliko smo mi preuzeli da radimo prekršaje. Često se desi da dođe, da prijavi supružnika, djecu, nije bitno. Obavi se cijela procedura, morate uzeti zapisnik za krivičnu prijavu, morate zapisnik o obavještenju, morate pribaviti dokumentaciju svu, svjedoka, sve odradite i na kraju obavijestite tužioca i on kaže da nema djela, i tu nema vrednovanja, čak nema ni prekršaja. A mi

smo dužni, moramo postupati. (...) U mjesecni izvještaj ulaze stavke koliko je bilo postupanja, koliko je dostavljeno na „ocjenu i mišljenje“, u koliko je predmeta postupano, upoznat tužilac, koliko je predmeta ušlo u pomoći upisnik, tu su sitna djela krađe, oštećenja, oni događaji koji se gone po privatnoj tužbi, itd. Ali to se praktično ne vrednuje“.

- „Nemamo sad više fazu istrage, gdje tužilac nekim svojima radnjama prikuplja dokaze uz našu pomoć, već kad mi podnesemo prijavu, tužilac je siguran da će podići optužnicu uz te dokaze, jer njemu se rezultat rada mjeri na osnovu prolaznosti optužnica pred sudom. Oni neke stvari formalno pretoče u dokaze, nema tu nekog specijalnog istraživanja od strane tužioca.“

Da li je pravda na gubitku ako tužiocu jure samo statistiku i profesionalnu karijeru?

- „Ja sam uvijek išla, gdje god mi je vjerovatnoča da će nešto dokazati, a opet ovamo imamo nešto što nam ne ide u prilog. Ja kažem: idem na to da pokušam. Moram pokušati jer to zavređuje žrtva po krivičnom djelu o kojem se radi. Uspijemo nekad, a desi se i da ne prođe. Ne idem na to da meni mora optužnica biti potvrđena 100% ili 100% biti osuđujuća presuda.“

Paradoksalno u odnosu dva organa je to da su tužiocu hijerarhijski nadređeni policiji u otkrivanju krivičnih djela i pronalaženju učinilaca, ali, s druge strane, veoma zavise od rezultata rada policije i zbog toga bi morali da se dobro upoznaju s mogućnostima s kojima policija raspolaže. To je i isključiv preduslov za efikasno upravljanje kriminalističkom policijom.

Druga otežavajuća okolnost je što rezultate profesionalnog rada policije ne ocjenjuje onaj za koga rade, odnosno tužilac, već nadležni starješina u policiji. Zbog toga je vjerovatno da će u složenim i osjetljivim predmetima policijski službenici prije poslušati nalog starješine nego tužioca.

Budući da je saradnja Policije i Tužilaštva presudna za dostizanje pravde i rješavanja slučajeva, dobra praksa bi bila aktivnija uloga tužilaca u kadriranju u kriminalističkoj policiji, ali isto tako da Tužilački savjet uzima u obzir, prilikom „unaprijeđivanja“ tužilaca, njihovu saradnju sa Policijom i u kojoj su mjeri pomogli Policiji da rasvijetli slučajeve.

OSTALA PITANJA

PRISTUP PODACIMA, KOMUNIKACIJA S OSTALIM DRŽAVNIM ORGANIMA

Sva tužilaštva i organizacione jedinice Policije nemaju uvid u izvod iz kaznene evidencije, što im značajno usporava rad. Većina ispitnika je istakla da je dostavljanje informacija od strane drugih organa uglavnom blagovremeno, ali da nije u značajnoj mjeri zastupljeno traženje informacija od svih drugih organa te da i kod njih „treba podizati svijest o tome da su prioritetne obaveze prema Tužilaštvu, jer su ponekad pasivni, pa danas ćemo, sjutra ćemo, ne znamo gdje nam je to“.

Većina tužilaštava suočava se s nedovoljnim prostornim kapacitetima:

- „Posebna priča su prostorne mogućnosti za istražne radnje, koje se obavljaju u podrumu, u prostorijama bez prirodne ventilacije. Vrlo je neprijatno tu sjedjeti po 4–5 sati, advokati traže da izađu, a tužilac ostaje do kraja.“

U tužilaštvo najmanje po dva tužioca dijele kancelariju, zbog čega uvek po jedan mora izaći tokom saslušanja, a takođe dijele saradnike, koji su im na raspolaganju na po nekoliko sati dnevno.

OBUKE, SPECIJALIZACIJE, CENTRALIZACIJE LINIJA RADA

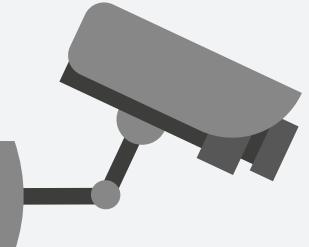
Takođe su se mogli čuti predlozi o potrebi zajedničkih obuka Policije i Tužilaštva, ali i Tužilaštva i sudova, jer, prema više intervjuisanih lica, potrebne su ujednačene sudske prakse za ista krivična djela, ujednačeni predlozi tužilaca kada su u pitanju predlozi kazni, i sl.

Predstavnici svih institucija koje su intervjuisane, posebno na sjeveru, isticale su problem odliva stanovništva i nedostatka stručnih kadrova, naročito mlađih.

Jedna od zamjerki tužilaca prema policijskim službenicima je što „nemaju uske specijalizacije, već ih šefovi šetaju sa referata“ i da „nisu toliko proaktivni, treba im više edukacije, rade slijepo šta im se kaže, pola im nije jasno“.

Inspektorji, naprotiv, misle da je centralizacija po linijama rada dovela do velikih problema, pa za „pojedine oblasti rada imaju sistematizovanih po 5–6 službenika, a faktički samo jedan radi. Ovi koji se bave drogama imaju samo tri čovjeka na ogromnoj teritoriji, to je daleko najteži posao. Imaju inspektora s visokom spremom i imaju jednog sa srednjom stručnom spremom, to je nezamisliv posao, a šef im nije tu“.

-
- „Misljam da nije dobro što je privredni kriminalitet centralizovan. Bez Centra (bezbjednosti) ne možete da funkcionišete, prvo zbog broja operativnih informacija... Kolege koje rade opšti kriminal mnogo se više kreću po terenu nego ja, ja imam sastanke. Problem je što jedino ja radim ovdje, i onda moram da radim u kancelariji, a oni su dosta pokretni i znaju ljudi. Morate saradjivati s njima. A oni su sada napravili za privredu po regijama, jug, centar, sjever, a regije nisu dobro umrežene, pa nije jednostavno ni njima da dođu ovamo ni meni da odem tamo. Ja imam sa svima njima telefonsku saradnju, ali nekad nam treba neko momentalno.”

TEHNIČKA OPREMLJENOST

Veliki broj policijskih službenika smatra da je neophodno da se na prometnim saobraćajnicama i drugim problematičnim mjestima u gradu postavi video nadzor:

- „Idea koja bi bila svrsishodna je da se na užem dijelu grada i na izlazima iz grada postavi video nadzor, koji bi nam mnogo pomogao, a da bude u vlasništvu države, odnosno lokalne samouprave. A sve to da bismo mogli preko video nadzora obezbijediti određene dokaze nakon izvršenog krivičnog djela. Pravac bjekstva, dolazak na mjesto izvršenja, to dosta znači... Vozila kojima se kretao, pomagači, podstrekači. Mislim da je to opšte-javni interes. Ja sam prošao obuke kroz razne zemlje Evrope, čak i u SAD-u, gdje je dosta saobraćajnica pokriveno video nadzorom. Zašto neko kaže da je to ulaženje u intimu prolaznika? Mi smo svi građani i ja kao policajac, pa i ja sam u gradu. Ali svi hoće predmeti da se riješe, a instrumente ne daju.”
- „Mi imamo najrigorozniji Zakon o zaštiti podataka o ličnosti u Evropi. Dobro, ako je to važnije od kriminala... A trebaju nam samo dvije kamere na izlazu iz grada da znamo je li neko u bjekstvu. Na nekim mjestima smo postavili lažne kamere, to djeluje preventivno.”
- „Saradnja s Osnovnim tužilaštvom bi mogla biti bolja u dijelu tehničke opremljenosti, što se tiče kapaciteta. Mnogo bi nam značila mogućnost da uspostavimo određeni link s Tužilaštvom, da ne ide preko arhiva, svaki spisak koji ide zavodi se kod nas, pa preko naše arhive, pa ide direktno preko njihove. Pošta ne ide svaki dan, pa se tu gubi vremenski protok, a, s druge strane, tačno je da bi tada postojao realan rizik od objave podataka. Korespondencija se radi preko arhive i kad inspektor traži preko pošte da na ruke pogleda predmet. Ali opet, kao što znate, nekad se nešto mora zvanično predati da bi se pratio broj”.

DOPRINOS GRAĐANA PRAVDI

Niz je mjera i radnji u krivičnom postupku za koje je doprinos građana izuzetno važan, kao što su svjedočenje, pretres, prepoznavanje, itd. Međutim, prema mišljenju ispitanika, građanska svijest nije na tom nivou odgovornosti i oni većinom ne osjećaju dužnost da doprinesu pravdi.

- „U velikoj mjeri nailazimo na nesaradnju građana, tu bi trebalo mijenjati svijest, a kroz rad policije i posvećenost policije poslu, kredibilitet i povjerenje da se stekne radnim rezultatima. Građani u priličnom broju slučajeva ne žele da sarađuju, čak i ako zateknemo lice koje je nešto vidjelo, kaže: nisam ništa video, ništa čuo nisam. Da se ne bi poslije pojavljivao, povlačio u istrazi... A šta nama ostaje kad nema tragova, a niko neće da se miješa?”
- „Negativno prigovaranje građana i medija proizilazi iz nerazumijevanja položaja i mogućnosti policije, a u stvari je i njihova pomoć veoma važna.”

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Postaviti model tužilačke istrage koji bi davao najbolje rezultate nije jednostavno, jer je potrebno postići visok stepen prisnosti u zajedničkom radu Policije i Tužilaštva, ali tako da tužiocu ne izgube neophodni nivo kritičkog pogleda na zahtjeve Policije za primjenu mjera predviđenih ZKP-om.

U mnogim zemljama Evrope, policija ili pojedine vrste policije, integrišu se u tužilaštvo i tako se obezbjeđuje potpuna kontrola tužilaštva nad policijom. Ovlašćenja tužilaštva nad policijom, u tim slučajevima, ispoljavaju se na različite načine. U Belgiji su djelovi policije pripojeni kancelariji tužioca, tako da su te policijske jedinice praktično dio tužilaštva. Pri svakom tužilaštvu u Italiji postoji odjeljenje policije koje je funkcionalno potčinjeno starješini tužilaštva, a u Švajcarskoj je tužilac istovremeno direktor policije „judiciaire“. U Španiji postoje „organske“ veze između tužilaštva i sudske policije, koja je odgovorna tužilaštvu za sprovođenje istraga, otkrivanje i hapšenje počinilaca krivičnih djela.⁴⁶

Budući da diskusije o problemima u saradnji Policije i Tužilaštva postoje već nekoliko godina, evidentan napredak postignut je na nivou hijerarhijski viših tužilaštava. Olakšavajuća okolnost za ova tužilaštva je i što rade na manjem broju predmeta, što im omogućava da se više posvete, međutim, ne treba zaboraviti da su ti predmeti takođe i kompleksniji. Ipak, postoji prostor da hijerarhijski „stariji“ tužiocu prenesu svoja iskustva i prakse koje su stekli u svakodnevnom radu s Policijom na mlađe kolege.

Na nivou osnovnih tužilaštava, tužioci i policijskih službenici imaju relativno intenzivnu telefonsku komunikaciju, ali nedovoljno neposredne komunikacije, zbog čega često imaju različit pogled na „događaje“ koje ocjenjuju.

Jedan od značajnijih problema je što tužioci rukovode radom policije, a nedovoljno poznaju njihove mogućnosti i ograničenja, kao i kriminalističke tehnike. U jednom broju primjera tužioci su izražavali interesovanje da se aktivnije uključe tokom izviđaja, ali češće prihvataju pasivnu ulogu strane koja u svojoj kancelariji čeka da policija do kraja rasvijetli slučaj i donese dokaze koje će tužilac zastupati u sudnici.

Nezadovoljstvo predstavnika Policije zbog doživljaja da su im oduzeta ovlašćenja je manje, međutim, još uvijek ne misle da je većina tužilaca, osim ovlašćenja i privilegija, preuzela i potreban nivo odgovornosti i inicijative da ispunji svoje zadatke.

PREPORUKE:

- Kreirati zajedničku „internu“ strategiju Policije i Tužilaštva za smanjenje procenta nerasvijetljenih krivičnih djela, s posebnom pažnjom na krivične prijave koje su pod vremenskim rizikom da „zastare“.
- Uprava Policije da sačini analizu kvaliteta operativnog rada policije i da na temelju uočenih nedostataka usvoji novi propis kojim će se uspostaviti najbolje prakse za operativni rad.
- Uprava Policije takođe treba da sačini analizu primjene člana 267 ZKP i da, osim kvantitativnih podaka, kvalitativno sagleda koliko mjera, od ukupno primjenjenih, je dalo rezultate i na koji način bi se mogao unaprijediti analitički rad Policije, koji prethodi primjeni mjera.
- Rukovodioци Tužilaštava da posebnu pažnju posvete ažurnom izjašnjenju tužilaca o predmetima koji su na „ocjenu i mišljenje“, kao i o ažurnoj pravnoj kvalifikaciji djela.
- U centrima bezbjednosti obezbijediti kancelarije za tužioce u kojima bi mogli biti dio radnog vremena i kada su na dežurstvu, čime bi mogli biti na raspolaganju policijskim službenicima.
- Rukovodioци oba organa da ohrabruju neposrednu komunikaciju službenika, uz učestalo organizovanje sastanaka na svim nivoima.
- Državno tužilaštvo da izvještava o statistici izviđaja koje su koordinirali tužioci.
- Razriješiti (eventualne) prepreke u praksi koje onemogućavaju policijsko

saslušanje, u skladu sa ZKP-om, uz odobrenje tužioca i prisustvo branionika, kada tužilac nije u mogućnosti da sasluša.

- Kontinuirano obezbjeđivati obuke za tužioce kojima će se unapređivati njihove vještine za saslušanja, a takođe i znanje o kriminalističkim tehnikama i vještačenjima, koja se rade u Forenzičkom centru.
- Izmjenama i dopunama ZKP-a propisati mogućnost žalbe Tužilaštva na vraćen optužni predlog od strane sudova.
- Podsticati proaktivno postupanje državnih tužilaca, veći stepen samostalnosti u radu, u skladu sa zakonom, i javno istupanje o predmetima na kojima rade.
- Sudovi, VDT i Uprava policije da unaprjede izvještavanje javnosti o mjerama tajnog nadzora redovnim objavljivanjem izvještaja o odobrenim mjerama i rezultatima.
- Ministarstvo unutrašnjih poslova i Uprava policije da obezbijede tehničko i kadrovsko unapređenje kapaciteta Forenzičkog centra.
- Ministarstvo pravde da napravi kampanju koja će da animira građane i izgrađuje duh građanske dužnosti da se doprinese pravdi.
- Predstavljanja rada Tužilaštva i Policije na lokalnom i nacionalnom nivou, više puta godišnje, zbog unapređenja odgovornosti, građenja povjerenja kod javnosti i ohrabrvanja građana da pomognu.
- Kreirati bazu podataka o građanima koji su iskazali volju da doprinesu pravosuđu, posebno za mjeru prepoznavanja. Baza treba da sadrži detaljne fizičke karakteristike lica koje će omogućiti brže pronalaženje lica s potrebnim karakteristikama.
- Ministarstvo pravde, VDT, Uprava policije i Centar za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije da obezbijede odvojene i zajedničke obuke za navedene organe koje bi bile i mogućnost za razmatranje problema s kojima se suočavaju u zajedničkom radu i otklanjanje mogućih nedoumica.
- Obezbiti osavremenjavanje prostorne i tehničke opremljenosti Tužilaštva i Policije, a prije svega, obezbijediti im pristup kaznenoj evidenciji i katalogu propisa.

PRILOG 1: DETALJAN PREGLED KRETANJA BROJA KRIVIČNIH DJELA

Crna Gora Uprava policije	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Broj registrovanih krivičnih djela	9 579	9 564	9 258	8 277	8 101	6 994	6 147	5 827	5 899	5 701	5 247
KD po N.N.		2 411	2 347	2 228	2 316	1 928	2 782	3 066	2 826	2 665	2 636
Stopa kriminaliteta					13	11,3	10	9,4	9,5	9,1	8,5 – 9,1
Okončano postupanje						6 080	5 165	4 748	4 893	4 538	
Okončano postupanje u %						86,9%	84%	81,5%	82,9%	79,6%	
Rasvijetljeno %						67,8%	64,7%	64,8%	64,4%	56,4%	53,8%
Br. nerasvijetljenih krivičnih djela						914	982	1 079	1 006	1 163	2 636

PRILOG 2: PREGLED KRETANJA OPTUŽENJA DRŽAVNOG TUŽILAŠTVA

U 2015. godini državna tužilaštva u Crnoj Gori optužila su 3 765 učinilaca krivičnih djela, od čega su protiv 526 lica podignute optužnice poslije sprovedene istrage, protiv 256 lica neposredne optužnice, dok je protiv 2 983 lica podnijet optužni predlog.
U 2014. godini državna tužilaštva u Crnoj Gori optužila su 4 304 učinilaca krivičnih djela, od čega su protiv 633 lica podignute optužnice poslije sprovedene istrage, protiv 284 lica neposredne optužnice, dok je protiv 3 387 lica podnijet optužni predlog.
U 2013. godini državna tužilaštva u Crnoj Gori optužila su 4 598 učinilaca krivičnih djela, od toga su protiv 707 učinilaca podignute optužnice poslije sprovedene istrage, 291 učinilac je neposredno optužen, dok je protiv 3 600 učinilaca podnijet optužni predlog.
U 2012. godini državna tužilaštva u Crnoj Gori optužila su 5 554 učinioца krivičnih djela, od toga su protiv 1 257 učinilaca podignute optužnice poslije sprovedene istrage, 238 učinilaca je neposredno optuženo, dok je protiv 4 047 učinilaca podnijet optužni predlog.
U 2011. godini državni tužioci podnijeli su zahtjeve za sprovođenje istrage i donijeli naredbe za sprovođenje istrage protiv 2 249 lica i to protiv 1 723 lica u nadležnosti osnovnih državnih tužilaštava i 336 u nadležnosti viših državnih tužilaštava.
U 2010. godini državni tužioci podnijeli su zahtjeve za sprovođenje istrage protiv 2 923 lica i to protiv 2 465 u nadležnosti osnovnih državnih tužilaštava i 458 u nadležnosti viših državnih tužilaštava.
U 2009. godini državna tužilaštva u Crnoj Gori optužila su 7 255 izvršilaca krivičnih djela, od toga su protiv 3 313 lica podignute optužnice poslije sprovedene istrage, 326 lica su neposredno optužena, dok je protiv 3 616 lica podnijet optužni predlog.
U 2008. godini državna tužilaštva u Crnoj Gori optužila su 8 677 izvršilaca krivičnih djela, od toga su protiv 3 867 lica podignute optužnice poslije sprovedene istrage, 383 lica su neposredno optužena, dok je protiv 4 173 lica podnijet optužni predlog.
U 2007. godini državna tužilaštva u Crnoj Gori optužila su 7 688 izvršilaca krivičnih djela, od toga su protiv 3 065 lica podignute optužnice poslije sprovedene istrage, 402 lica neposredno su optužena, dok je protiv 4 221 lice podnijet optužni predlog.
U 2005. godini optuženo je 8 478 lica, (u 2004. godini: 5 936 lica), što je za 42,82% više optuženih lica u ovoj godini. Od ovog broja, u osnovnoj nadležnosti optuženo je 7 973 lica, (u 2004. godini: 5 569), što je za 43,16% više optuženih, a u višoj nadležnosti optuženo je 505 lica (u 2004. godini: 367), ili više za 37,60%, što se objašnjava promjenom stvarne nadležnosti i preuzimanjem vojnih predmeta.

O INSTITUTU ALTERNATIVA (IA)

Institut alternativa (IA) nevladino je udruženje, osnovano septembra 2007. godine od strane grupe građana s iskustvom u civilnom društvu, javnoj administraciji i biznis sektoru.

Naša misija je snaženje demokratskih procesa i dobrog upravljanja u Crnoj Gori, kroz istraživanje i analizu opcija javne politike, kao i monitoring rada javne uprave.

Naši strateški ciljevi su podizanje kvaliteta rada, odgovornosti, otvorenosti i efikasnosti javne uprave; podsticanje otvorene, javne, konstruktivne i argumentovane debate o javnim politikama i jačanje kapaciteta države i društva za njihov razvoj.

Vrijednosti koje slijedimo u svom radu su: posvećenost misiji, nezavisnost, stalno učenje, umrežavanje, saradnja i timski rad.

Djelujemo kao think tank, odnosno istraživački centar, i u svom radu bavimo se oblastima dobrog upravljanja, transparentnosti i odgovornosti. Oblasti u kojima radimo i ostvarujemo uticaj strukturisane su u okviru programa: i) javna uprava, ii) odgovorne javne finansije, iii) parlamentarni program i iv) bezbjednost i odbrana

Na osnovu rada u naših pet programa, bavimo se praćenjem procesa pregovora o članstvu u EU, uz aktivno učešće u radnim grupama za određena poglavlja. Naša posebna aktivnost je Škola javnih politika, koju organizujemo od 2012. godine.

Od 2013. godine, IA je licenciran od strane Ministarstva nauke kao naučno-istraživački institut.

www.institut-alternativa.org

www.mojgrad.me

www.mojauprava.me

www.mojnovac.me